

WELLAMO-OPISTON OPETUSSUUNNITELMA 2023

TAITEEN PERUSOPETUS YLEINEN OPPIMÄÄRÄ

**KUVATAIDE
KÄSITYÖ
MUSIIKKI**

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
1 TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA	3
1.1 Toiminnan jatkuva kehittäminen	4
2 TAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET	4
2.1 Taiteen perusopetuksen tehtävä	4
2.2 Arvot	4
2.3 Oppimiskäsitys	5
2.4 Yleisen oppimäärän yhteiset tavoitteet	5
3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
3.1 Toimintakulttuuri	6
3.2 Oppimisympäristöt	7
3.3 Oppilaaksi ottaminen	7
4 OPINTOJEN LAAJUUS JA RAKENNE	8
4.1 Opintojen laajuus	8
4.2 Opintojen rakenne	8
5 OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN	8
6 OPPIMISEN ARVIOINTI	9
6.1 Arviointi kannustaa oppimiseen	9
6.2 Arviointi opintojen aikana	9
6.3 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen	9
6.4 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	10
7 KUVATAIDE	11
7.1 Kuvataiteen opintojen rakenne	11
7.2 Kuvataiteen yhteiset opinnot	11
7.3 Kuvataiteen teemaopinnot	12
7.4 Aikuisten kuvataiteen opetus	13
7.5 Työtavat kuvataiteen opetuksessa	13
7.6 Oppimisen arviointi kuvataiteen opetuksessa	13
8 KÄSITYÖ	14
8.1 Käsityön opintojen rakenne	15
8.2 Käsityön yhteiset opinnot	15
8.3 Käsityön teemaopinnot	16
8.4 Työskentelyssä käsillä tekemisen ja oivaltamisen ilo	17
8.5 Oppimisen arviointi käsityön opetuksessa	17
9 MUSIIKKI	18
9.1 Musiikin yhteiset opinnot	19
9.2 Musiikin teemaopinnot	20
9.3 Aikuisten musiikin opetus	20
9.4 Työtavat musiikin opetuksessa	22
9.5 Oppimisen arviointi musiikin opetuksessa	22
LIITTEET 1-11	23-79

JOHDANTO

Wellamo-opiston opetussuunnitelma on yhteistyön tulos. Opetussuunnitelmaa olivat lukuvuoden 2017-2018 laatimassa, rehtori, apulaisrehtori, opettajat, oppilaat ja huoltajat. Opiston taidealakohtaiset opetussuunnitelmatyöryhmät kokoontuivat lukuvuoden aikana säännöllisesti. Lahden kaupungin sivistyslautakunta hyväksyi 12.6.2018 Wellamo-opiston opetussuunnitelmat yleisen oppimäärän mukaan kuvataiteeseen, käsityöhön ja musiikkiin sekä laajan oppimäärän mukaan musiikkiin ja kuvataiteeseen / Lasten ja nuorten Taide- ja muotoilukoulu Taika.

Wellamo-opistossa seurataan opetussuunnitelman toteutumista säännöllisesti. Lukuvuoden 2022-2023 aikana on tunnistettu taideainekohtaisia kehittämistarpeita ja opetussuunnitelmaan on tehty tarkennuksia musiikin yhteisten opintojen opintokokonaisuuksiin. Päivitettyjä liitteitä ovat Lahden kaupungin henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma ja Wellamo-opiston yhdenvertaisuussuunnitelma. **Lahden kaupungin sivistyslautakunta hyväksyi 23.5.2023 Wellamo-opiston opetussuunnitelmat yleisen oppimäärän mukaan kuvataiteeseen, käsityöhön ja musiikkiin sekä laajan oppimäärän mukaan musiikkiin ja kuvataiteeseen/ Taide- ja muotoilukoulu Taika.**

1 TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

Wellamo-opiston taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma perustuu lakiin (633/1998) ja asetukseen (813/1998) Taiteen perusopetuksesta sekä Opetushallituksen 20.9.2017 julkaisemaan määräykseen Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017, jossa määritellään taiteenaloittain opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä. Opetuksen toteuttamista varten tulee olla koulutuksen järjestäjän hyväksymä oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma.

Wellamo-opisto on laatinut kullekin taiteenalalle opetussuunnitelman Opetushallituksen päättämien Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (yleinen ja laaja oppimäärä) 2017 mukaan, niitä tarkentaen ja täsmentäen. Opetussuunnitelmaan sisältyy opetuksen toteuttamisen ohjeita liitteissä, joita päivitetään tarvittaessa Wellamo-opiston johtoryhmässä. Lahden kaupungin hallintosäännön mukaan taiteen perusopetuksen järjestämisestä kansalaisopistossa päättää Wellamo-opiston johtokunta.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet ja valmiudet, jatko-opintojen vaatimukset sekä oppilaitoksen ja toimintaympäristön omlaisuus. Opetussuunnitelmassa vaikuttavat myös taiteenalan traditio ja paikallinen kulttuuriperintö sekä taiteenalan kansalliset ja kansainväliset muutokset. Opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä opettajien kanssa ja mahdollisuuksien mukaan on kuultu myös oppilaita ja huoltajia.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 5 a §:n mukaan (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Wellamo-opisto noudattaa toiminnassaan Lahden kaupungin henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa 2022-2025.

Liite 1. Lahden kaupungin henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Koulutuksen järjestäjänä Wellamo-opistolla on Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukainen suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Wellamo-opiston yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty Wellamo-opiston johtoryhmässä 10.5.2023.

Liite 2. Wellamo-opiston yhdenvertaisuussuunnitelma

1.1 Toiminnan jatkuva kehittäminen

Koulutuksen järjestäjä arvioi antamaansa koulutusta ja osallistuu toimintansa ulkopuoliseen arviointiin lain mukaan, Laki taiteen perusopetuksesta (633/1998) 7 § (muutettu lailla 1301/2013). Opetussuunnitelman toteutumista seurataan ja sitä edelleen kehitetään osana tätä tehtävää.

2 TAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

2.1 Taiteen perusopetuksen tehtävä

Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta. Sen tehtävänä on tarjota oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden suuntaisesti. Opetuksella edistetään taidesuhteen kehittymistä ja elinikäistä taiteen harrastamista.

Taiteen perusopetuksen tehtävänä on rakentaa kestävä tulevaisuutta taiteen keinoin ja kestävä kehityksen periaatteet huomioiden. Opetus perustuu moniarvoiselle ja uudistuvalla kulttuuriperinnölle. Taiteenalan opetuksessa vahvistetaan oppilaan omaehtoisen ilmaisun, tulkinnan ja arvottamisen taitoja. Opinnot tukevat oppilaiden luovan ajattelun ja osallisuuden kehittymistä. Taiteen perusopetus vahvistaa oppilaiden identiteettien rakentumista ja kulttuurisen lukutaidon kehittymistä.

Opetus kehittää taiteenalalle ominaista osaamista ja antaa valmiuksia hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

2.2 Arvot

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat arvoperustaan, jonka mukaan taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Ihminen rakentaa elämänsä toimimalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa. Taiteen perusopetus perustuu käsitykseen jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvokkuudesta yksilönä ja yhteisöjen jäsenenä. Opetuksessa edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja kunnioitetaan sukupuolen moninaisuutta. Opetus tukee ihmisenä kasvamista ajattelun taitoja ja luovuutta kehittämällä.

Opetuksen lähtökohtana ovat kullekin taiteenalalle ominaiset tiedon tuottamisen ja esittämisen tavat. Taiteeseen sisältyvät esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden

kysymykset ohjaavat pohtimaan ja arvioimaan, mikä elämässä on merkityksellistä ja arvokasta. Taiteen perusopetuksessa luodaan pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle.

Wellamo-opiston keskeisinä arvoina ovat *tasa-arvo, ihmisarvo, usko ihmisen hyvyyteen, oikeudenmukaisuus, empatia, välittäminen, inhimillisuus, yhteisöllisyys, positiivisuus, innostavuus, vapaus, rohkeus ja kestävä tulevaisuus.*

2.3 Oppimiskäsitys

Taiteen perusopetus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän asettaa tavoitteita ja toimii niiden suuntaisesti sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa.

Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppimista vahvistavat kokemukset ja vuorovaikutus ympäristön kanssa sekä kokonaisvaltainen eri aistien käyttö ja kehoillisuus. Oppilaan hyvinvointia edistää yhteisöllinen tietojen ja taitojen rakentaminen sekä kulttuurinen osallisuus. Oppiminen kokonaisvaltaisena ja vuorovaikutteisena prosessina kehittää oppilaan tietoja ja taitoja monipuolisesti ja on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja hyvän elämän rakentamista.

Harjoittelu ja harjoittelemaan oppiminen ovat merkityksellisiä taitojen kehittymisen kannalta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omia kokemuksiaan ja tiedostamaan omat tapansa oppia. Oppimisprosessin aikana vuorovaikutteisesti annettu ja saatu rohkaiseva ja kannustava palaute vahvistavat oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa.

Wellamo-opistossa tietojen, taitojen ja ajattelun aktiivinen omaksuminen rakentuu oppimisen ilolle.

2.4 Yleisen oppimäärän yhteiset tavoitteet

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tavoitteena on elinikäisen taidesuhteen ja kulttuurisen osallisuuden edistäminen. Yleisen oppimäärän tarkoituksena on *oppimisen ilon, opiskelumotivaation ja luovan ajattelun edistäminen.* Opetuksessa huomioidaan oppilaiden yksilölliset oppimisen tarpeet ja lähtökohdat. Oppilasta kannustetaan ja ohjataan valitsemaan itselleen merkityksellisiä tapoja tehdä taidetta.

Yleisen oppimäärän opinnoissa oppilaat kokeilevat, harjoittelevat ja soveltavat taiteen-alansa ilmaisukeinoja moniaistisesti. Opetus tukee oppilaiden ajattelun taitojen ja monilukutaidon kehittymistä myös taiteiden ja tieteiden välisyyttä hyödyntämällä. Oppilaita kannustetaan tutustumaan taiteenalaan historiallisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja rohkaistaan vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä taiteen keinoin.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Toimintakulttuuri

Yhteinen toimintakulttuuri edistää taiteen perusopetuksen tehtävän, arvoperustan ja oppimiskäsityksen mukaisen opetuksen toteuttamista. Toimintakulttuuri tulkintoineen, vakiintuneine käytänteineen sekä ajattelu- ja toimintatapoineen tulee näkyväksi kaikessa toiminnassa ja vaikuttaa oppilaan kokemukseen osallisuudesta ja opetuksen laadusta.

Oppimista ja kestävää hyvinvointia edistävä toimintakulttuuria edellyttää aitoa kohtaamista sekä välittävää ja kunnioittavaa vuorovaikutusta. Lähtökohtana on kokemus osallisuudesta, joka syntyy yhdessä toimimisesta. Kannustava toimintakulttuuri sallii myös epäonnistumiset.

Arjen valinnoissa ja toiminnassa otetaan huomioon kestävä elämäntapa, kulttuurinen monimuotoisuus ja kielitietoisuus. Yhteinen toimintakulttuuri ohjaa myös oikeudellisesti suojeltujen etujen kuten sananvapauden, yksityisyyden suojan ja tekijänoikeuksien tuntemiseen.

Hyvä toimintakulttuuri edellyttää jatkuvaa pedagogiikan ja taiteenalan osaamisen kehittämistä. Olennaista toimintakulttuurin kehittämisessä on opetuksen arkikäytäntöjen organisointi, suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi johtamisen lisäksi. Omaehtoista ja aktiivista toimintaa sekä sitoutumista opiston opetustehtävään tuetaan ja kannustetaan aktiivisella opettajayhteistyöllä, opetussuunnitelmalla sekä koulutuksella. Avoin ja rakentava vuorovaikutus on mukana sekä Wellamo-opiston sisäisessä että huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Wellamo-opistossa vuoropuhelu ja kontaktit luovat kestävä pohjan kehittyvälle toimintakulttuurille. Sitä vahvistavat opistossa luodut ohjeet, oppaat ja käytänteet, jotka tukevat lukuvuoden aikana tapahtuvaa opetustyötä.

Näillä toimintatavoilla edistetään Wellamo-opiston hyvää toimintakulttuuria:

Tartun haasteisiin.

Pyrin olemaan ammatissani aina parempi.

Jaan tietoja ja taitoja.

Olen innovatiivinen, olen ahkera, olen ennakkoluuloton.

Innostan ja olen innostunut.

Olen myönteinen.

Hyväksyn ihmisten erilaisuuden.

Huomioin toisia.

Toimin tasa-arvoisuutta korostaen.

Otan olosuhteet huomioon.

Yksilöllistän opetusta.

Toimin monikulttuurisesti.

Kuuntelen oppilasta ja olen kiinnostunut hänen persoonastaan.

Opettaja on kanssamatkustaja.

Opettaja on oppimisen mahdollistaja kaikille.

Autonomia on opettajalla ja oppilaalla oppilaan parhaaksi.

3.2 Oppimisympäristöt

Taiteen perusopetuksessa oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja käytäntöjä, joissa taiteenalan opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Ne luovat edellytykset taiteenalalle ominaiseen aktiiviseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja taiteiden välisen osaamisen kehittämiseen. Ne ovat ilmapiiriltään avoimia ja myönteisiä, rohkaisevat ja innostavat oppilaita kehittämään osaamistaan ja tarjoavat mahdollisuuden onnistumiseen ja osaamisen kokemuksiin.

Lähtökohtana on, että oppimisympäristöt ovat fyysisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti turvallisia. Asianmukaiset tilat ja kalusteet, työvälaineet ja materiaalit sekä tieto- ja viestintäteknologian tarkoituksenmukainen käyttö luovat edellytykset ja antavat mahdollisuuden taiteenalan opiskeluun opetussuunnitelman mukaisesti. Yhteistyö Wellamo-opiston ylläpitäjien kanssa mahdollistaa käyttöön koulujen tilat asianmukaisilla kalusteilla, välineillä ja tarvikkeilla varusteltuna.

Monipuolisissa oppimisympäristöissä huomioidaan myös ulkopuolisten toimijoiden tarjoamat mahdollisuudet: näyttelykäynnit, konsertit, yhteistyöhankkeet, yhteiset projektit ja opetuksen teemat, asiantuntijatapaamiset, vertaismentoroinnin sekä muut toiminnot.

3.3 Oppilaaksi ottaminen

Wellamo-opistossa haku taiteen perusopetukseen lukuvuosittain. Haku koskee uusia ryhmiä sekä vapautuneita paikkoja. Vapautuville paikoille on mahdollista hakea myös lukuvuoden aikana.

Oppilaspaikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä sähköisessä järjestelmässä. Haku koskee kouluikäisiä lapsia 7-vuotiaasta ylöspäin. Opetuksessa ryhmäkoko on pääsääntöisesti 12-15 oppilasta. Mikäli oppilasmäärä jää alamittaiseksi oppilaat ohjataan vaihtoehtoisiin opintokokonaisuuksiin.

4 OPINTOJEN LAAJUUS JA RAKENNE

4.1 Opintojen laajuus

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia, joka muodostuu yhteisistä opinnoista ja teemaopinnoista. Yhteisten opintojen laskennallinen laajuus on 300 tuntia ja teemaopintojen 200 tuntia. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia.

Wellamo-opiston opetus mahdollistaa opetussuunnitelmassa määriteltyjen taiteenalan oppimäärän tavoitteiden ja sisältöjen saavuttamisen. Yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta järjestettäessä pyritään joustavuuteen niin, että taiteenala, oppilaan ikä, aiemmin hankitut taidot ja tiedot sekä käytettävät opetusmenetelmät otetaan huomioon.

4.2 Opintojen rakenne

Yleisen oppimäärän yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Teemaopintojen tarkoituksena on yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen. Koulutuksen järjestäjä voi tarjota keskenään vaihtoehtoisia teemaopintojen opintokokonaisuuksia.

5 OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN

Oppimäärää voidaan tarvittaessa yksilöllistää vastaamaan oppilaan ominaisuuksia sekä opiskelu- ja oppimisedellytyksiä. Yksilöllistäminen tehdään tapauskohtaisesti, ja tarve yksilöllistämiseen voi lähteä huoltajan, opettajan tai oppilaan taholta. Mahdollisuudesta yksilöllistää oppimäärää annetaan huoltajille tietoa Wellamo-opiston taiteen perusopetuksen tiedotteissa.

Yksilöllistämisen tavoitteena on mahdollistaa taitojen kehittyminen ja opintojen tavoitteellinen eteneminen oppilaan omista lähtökohdista käsin. Yksilöllistäminen voi tarkoittaa tavoitteiden, sisältöjen, opiskeluajan, opetuksen toteuttamistavan, tarvittavien tukitoimien ja arviointimenettelyn yksilöllistämistä. Menettelytavat dokumentoidaan oppilaalle laadittavaan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan, joka tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

ArtsEqual-hankkeen julkaisun Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana (1/2018, s. 5) mukaan *”Opetuksen mukauttaminen voi kohdistua muun muassa opetuksen tavoitteisiin, sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja –menetelmiin, kommunikaatioon, työtapoihin, arviointiin sekä käytettävissä olevaan aikaan. Opetusta voi eriyttää esimerkiksi ryhmäopetustilanteissa niin, että oppilaalle annetaan sopivia ja motivoivia tehtäviä ja haasteita.”* (Taide julkisena palveluna: strategisesti kohti tasa-arvoa - hanke)

6 OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arviointi kannustaa oppimiseen

Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata oppimista
- tukea edistymistä
- kehittää edellytyksiä itsearviointiin

Palautteella ohjataan oppilasta omien tavoitteiden suuntaiseen opiskeluun sekä oman oppimisprosessin ymmärtämiseen. Oppilaan työskentelyä arvioidaan monipuolisesti. Arviointi on oppimiseen kannustavaa, oikeudenmukaista ja eettisesti kestävää.

6.2 Arviointi opintojen aikana

Oppilaan oppimista ohjataan ja arvioidaan monipuolisesti oppimisprosessin eri vaiheissa. Arviointi ja sen pohjalta annettava jatkuva palaute on vuorovaikutteista ja edistää oppilaiden osallisuutta. Oppilaita ohjataan oman oppimisen pohdintaan *itsearviointi- ja vertaisarviointitaitoja kehittämällä*. Oppilaita rohkaistaan havainnoimaan omaa ja yhteistä työskentelyä sekä myös antamaan rakentavaa palautetta.

Arviointi opintojen aikana perustuu yhteisten opintojen ja teemaopintojen opintokokonaisuuksien tavoitteisiin. Arvioinnin ei tule kohdistua opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettaja ohjaa oppilasta oman taiteenalan arvioinnin periaatteisiin ja käytäntöihin. Arviointia tehdään eri tavoin ja säännöllisesti lukuvuoden aikana. Työskentelyn arviointi tapahtuu pääsääntöisesti opetustuntien aikana osana opetusta.

Oppilas ja hänen huoltajansa saavat tietoa oppilaan lukuvuoden aikana suorittamista opintokokonaisuuksista opiston verkkosivuilla olevista opetussuunnitelmien perusteista, opetushenkilöstöltä sekä julkisten näyttöjen mukaisista tilaisuuksista.

6.3 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Oppilas voi saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmat opinnot tai muutoin hankitun osaamisensa arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen tehdään perustuen selvityksiin oppilaan opinnoista tai osaamisen näyttöihin sekä suhteessa kunkin hyväksiluetuttavan opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja sisältöihin.

Aikaisempia opintoja voidaan hyväksi lukea tapauskohtaisesti opintojen kokonaisuus arvioiden ja huomioiden. Oppilaan on itse hankittava ja toimitettava hyväksi lukevalle oppilaitokselle muun oppilaitoksen myöntämät dokumentit (opintosuoritusotteet, todistukset tms.) aikaisemmista suorituksistaan.

Myös oppilaan siirtyessä opiskelemaan oppimäärästä toiseen osaamisen tunnustamisessa ja opintojen hyväksilukemisessa menetellään, kuten edellä on kuvattu.

6.4 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Oppilaalle annetaan taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistus sen jälkeen, kun hän on suorittanut sekä yleisen oppimäärän yhteiset opinnot (300h) että teemaopinnot (200h), yhteensä 500h.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistus

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen tulee sisältää seuraavat asiat:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- oppilaitoksen nimi
- taiteenala
- oppilaan nimi ja henkilötunnus
- opiskeluaika vuosina
- oppilaan suorittamat yleisen oppimäärän yhteiset opinnot
  - kunkin opintokokonaisuuden nimi ja laajuus
- oppilaan suorittamat yleisen oppimäärän teemaopinnot
  - kunkin opintokokonaisuuden nimi ja laajuus
- rehtorin allekirjoitus ja oppilaitoksen leima
- kunnan omalla päätöksellään järjestämässä taiteen perusopetuksessa todistukseen merkitään taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman hyväksymispäivämäärä
- merkintä, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen päättämien taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2017 mukaisesti.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistus voi sisältää liitteitä. Opintoihin sisältyvien opintokokonaisuuksien suorittaminen edellyttää riittävää läsnäoloa.

Osallistumistodistus taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opinnoista

Oppilaalle annetaan pyydettyessä osallistumistodistus suorittamistaan taiteenalan yleisen oppimäärän opinnoista, jos opinnot keskeytyvät tai oppilas tarvitsee niitä muusta syystä. Osallistumistodistus voi sisältää liitteitä.

7 KUVATAIDE

Kuvataiteen yleisen oppimäärän tehtävänä on tukea oppilaan kasvua, itsetuntemusta, identiteetin rakentumista ja kulttuurista osaamista kuvataiteen keinoin. Opetus vahvistaa oppilaan kokemusta itsestään visuaalisen kulttuurin aktiivisena toimijana sekä luovana ja vastuullisena yhteisön jäsenenä. Opinnot kehittävät visuaalisen havainnoinnin, ajattelun, ilmaisun, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä luovat edellytyksiä uuden oppimiselle ja tekemisen ilolle.

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia syventyä heille merkityksellisiin sisältöihin, teemoihin ja ilmaisun keinoihin. Oppilasta kannustetaan nauttimaan kuvataiteesta ja omasta työskentelystä sekä arvostamaan omaa ja muiden taiteellista työtä.

Oppilas oppii tulkitsemaan ja arvioimaan kuvataidetta sekä muuta visuaalista kulttuuria eri näkökulmista ja rakentamaan yhteyksiä omien kuvallisten kulttuurien sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin välille. Opetuksessa innostetaan pohtimaan rohkeasti taiteiden ja tieteiden yhteyksiä sekä löytämään niistä uusia oivalluksia omaan työskentelyyn. Oppilaita kannustetaan käyttämään taiteen toimintatapoja yhteistyön, vuorovaikutuksen, osallistumisen ja vaikuttamisen välineenä. Opinnot luovat perustaa oppilaan omakohtaisen taidesuhteen kehittymiselle ja kuvataiteen elinikäiselle harrastamiselle.

7.1 Kuvataiteen opintojen rakenne

Wellamo-opiston kuvataiteen yleisen oppimäärän opetusta annetaan 500 tuntia, josta yhteisten opintojen laskennallinen laajuus on 300 tuntia ja teemaopintojen 200 tuntia. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia. Opetusta annetaan 2-3 tuntia viikossa taiteen perusopetuksen opetuskauden ajan. Yleisen oppimäärän suoritus aika on 6 vuotta.

Yhteiset opinnot 300h

Opintokokonaisuus 1

vuosi 1/ periodi 1 (7-8v)

vuosi 2/ periodi 2 (8-9v)

Opintokokonaisuus 2

vuosi 3/ periodi 3 (9-10v)

vuosi 4/ periodi 4 (10-11v)

Teemaopinnot 200h

Opintokokonaisuus 3

vuosi 5/ periodit 5 ja 6 (11-12v)

vuosi 6/ periodit 7 ja 8 (12-13v)

Liite 3. Kuvataiteen yleisen oppimäärän rakenne

7.2 Kuvataiteen yhteiset opinnot

Tavoitteet

Kuvataiteen yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Opintojen tavoitteena on *rohkaista ja tukea oppilaan kuvallista ilmaisua, omakohtaisen taidesuhteen muotoutumista sekä identiteetin rakentumista*.

Keskeisten tavoitteiden laadinnassa on huomioitu opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti seuraavat lähtökohdat: *taidesuhde, visuaalinen lukutaito ja osallisuus sekä vaikuttaminen*.

Keskeiset sisällöt

Keskeisiä sisältöjä yhteisissä opinnoissa ovat *kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot, omat kuvat, taiteen maailmat ja visuaalinen ympäristö*.

Opintokokonaisuudet

Yhteiset opinnot koostuvat kahdesta opintokokonaisuudesta. Opintokokonaisuuden 1 ja 2 tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet on esitelty opetussuunnitelman liitteessä.

Liite 4. Kuvataiteen opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

7.3 Kuvataiteen teemaopinnot

Tavoitteet

Kuvataiteen teemaopintojen tarkoituksena on oppilaan yhteisissä opinnoissa hankkimien taitojen laajentaminen. Opintojen tavoitteena on *kuvataiteellisen ajattelun ja ilmaisun syventäminen sekä tietojen ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen*.

Teemaopintojen opintokokonaisuuksien tavoitteiden laadinnassa on huomioitu opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti seuraavat tavoitteet: *taidesuhde, visuaalinen lukutaito, osallisuus ja vaikuttaminen*.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan ihmisenä olemista, luontoa ja kulttuuria taiteen keinoin. Kuvataidetta lähestytään henkilökohtaisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen merkitysten kantajana, välittäjänä ja purkajana.

Keskeisiä sisältöjä yhteisissä opinnoissa ovat *kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot, omat kuvat, taiteen maailmat ja visuaalinen ympäristö*.

Opintokokonaisuudet

Teemaopinnot koostuvat yhdestä opintokokonaisuudesta. Opintokokonaisuus 3 jakautuu lukuvuosittain vaihtuviin periodeihin. Opintokokonaisuuden ja vaihtuvien periodien tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet on esitelty opetussuunnitelman liitteessä.

Liite 4. Kuvataiteen opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

7.4 Aikuisten kuvataiteen opetus

Aikuisten opetuksessa noudatetaan kuvataiteen yleisen oppimäärän tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Opintojen tarkoituksena on syventää aikuisen oppijan henkilökohtaista suhdetta kuvataiteeseen sekä tukea hänen identiteettiään taiteentekijänä. Opinnot kehittävät käsitteellistämisen, sanallistamisen ja kriittisen ajattelun valmiuksia. Aikuisten opetuksessa huomioidaan oppijan yksilöllinen osaamis- ja kokemuspohja sekä hänen oppimisensa tarpeet. Opiskelijaa ohjataan pitkäjänteisten oppimistavoitteiden asettamiseen, elämänhistoriansa ja -kokemustensa tutkimiseen taiteellisen toiminnan lähtökohtana sekä oman kuvallisen ilmaisun kriittiseen reflektointiin.

Aikuisten kuvataiteen perusopetuksen laskennallinen laajuus on 500 tuntia, josta yhteisten opintojen laskennallinen laajuus on 300 tuntia ja teemaopintojen 200 tuntia. Opintokokonaisuudet 1 ja 2 muodostavat yhteiset opinnot, ja ne kestävät kaksi ensimmäistä lukuvuotta. Opintokokonaisuudet 3 ja 4 muodostavat teemaopinnot, ja ne kestävät 1 1/2 seuraavaa lukuvuotta. Opintoihin kuuluvat myös pakolliset valinnaiset opinnot sekä itsenäinen työskentely, joita opiskelijat suorittavat henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa (HOPS) mukaisesti.

Liite 5. Aikuisten kuvataiteen opetuksen rakenne

Liite 6. Aikuisten kuvataiteen opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

Liite 7. Aikuisten kuvataiteen opetuksen käytänteet

7.5 Työtavat kuvataiteen opetuksessa

Kuvataiteen opetuksessa valitut työtavat kannustavat vuorovaikutukseen, yhdessä tekemiseen, toisilta oppimiseen ja oman oppimisen reflektointiin. Oppilaiden omat tavoitteet ja kiinnostuksen kohteet huomioidaan työtapojen valinnassa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä, teknologioita ja mediavälineitä. Opetuksessa hyödynnetään paikallisia kulttuuripalveluja ja verkostoja. Lisäksi opetuksessa on mahdollista hyödyntää Wellamo-opiston vapaan sivistystyön oppimisympäristöjä ja työtapoja.

Työtavoilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, välineiden, tekniikoiden ja ilmaisun keinojen käyttö, pitkäjänteinen työskentely sekä tietojen ja taitojen syventäminen. Työtavat ja oppimisympäristöt tukevat tutkivaa asennetta oppimisessa ja kriittisen ajattelun kehittymistä. Oppilasta kannustetaan kokeilemaan rohkeasti, improvisoimaan ja hyödyntämään sattumaa omassa työskentelyssä.

7.6 Oppimisen arviointi kuvataiteen opetuksessa

Monipuolisella oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaan kuvataiteen opintojen edistymistä. Arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen tapoja kuten arviointikeskusteluja, itse- ja vertaisarviointia. Opintojen edetessä oppilasta ohjataan pohtimaan oppimistavoitteitaan, havainnoimaan työskentelyään ja tarkastelemaan oman oppimisen edistymistä. Arvioinnilla ja muulla palautteella kannustetaan oppilasta uuden oppimiseen sekä ohjataan häntä arvostamaan toisten näkemyksiä.

Työskentelyn arviointi tapahtuu pääsääntöisesti opetustuntien aikana osana opetusta. Yhteisissä arviointikeskusteluissa oppilasta rohkaistaan vastaanottamaan ja antamaan

palautetta muille. Julkista palautetta oppilaan on mahdollista saada erilaisten hankkeiden ja näyttelyiden kautta. Sähköisiä ympäristöjä on mahdollista hyödyntää osana oppimisen arviointia.

Kuvataiteen yleisen oppimäärän arvioinnin kohteet ovat *Taidesuhte, Visuaalinen lukutaito* sekä *Osallisuus ja vaikuttaminen*. Oppilaalle annettavaan oppimisen arviointiin sisältyy palautetta kaikista opetukselle asetetuista tavoitteista.

Yhteisissä opinnoissa arvioinnilla tuetaan oppilasta kuvataiteen perustaitojen hankkimisessa. Jatkuvalle arvioinnille ja muulla palautteella vahvistetaan oppilaan kuvallista ilmaisua, taidesuhteen muotoutumista ja identiteetin rakentumista. Oppilasta kannustetaan oman oppimisen sanallistamiseen. Teemaopintojen arvioinnilla tuetaan oppilasta yhteisissä opinnoissa hankkimiensa taitojen laajentamisessa. Jatkuvalle arvioinnille ja muulla palautteella kehitetään oppilaan kuvataiteellista ajattelua, kuvailmaisua, tietoja ja vaikuttamismahdollisuuksia.

8 KÄSITYÖ

Käsityön yleisen oppimäärän tehtävänä on kehittää oppilaan kädentaitoja ja visuaalista ilmaisua sekä tarjota oppilaalle kokemuksia käsityöstä, muotoilusta ja teknologiasta. Oppilasta ohjataan eri materiaalien, tekniikoiden ja työkalujen tuntemukseen, hallintaan ja turvalliseen käyttöön *kokeilun, tekemisen ilon ja keksimisen avulla*. Opetuksella tuetaan oppilasta oman ilmaisun, ongelmanratkaisun ja tekemisen tavan etsimisessä.

Oppilaiden kulttuurista ja yhteiskunnallista osallisuutta tuetaan ohjaamalla heitä tutustumaan paikalliskulttuuriin ja pohtimaan käsillä tekemisen ja käsityöläisyyden merkityksiä. Opinnot kannustavat havainnoimaan ympäristöä ja kulttuurin moninaisuutta sekä innostavat soveltamaan omia kokemuksia ja tutkivaa työtettä omassa työskentelyssä.

Opintojen edetessä oppilas pohtii ja ymmärtää kestävästä kehityksen periaatteita ekologisesta, esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta. Opinnot ohjaavat ymmärtämään tarkoituksenmukaisen ja vastuullisen kuluttamisen ja tuottamisen sekä tehtyjen valintojen ja huolellisen työn vaikutuksen tuotteen laatuun ja elinkaareen. Opinnoissa harjaannutaan työskentelemään yhdessä, hyväksymään erilaisuutta sekä arvostamaan omaa ja toisten käsityötä.

Opetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta näkemään käsityö monitieteisenä ilmiönä ja nauttimaan omasta työskentelystä. Opinnoilla innostetaan oppilasta käsityön, kulttuurin ja muotoilun elinikäiseen harrastamiseen sekä elävän ja uutta luovan käsityökulttuurin rohkeaksi tekijäksi.

8.1 Käsityön opintojen rakenne

Wellamo-opiston käsityön yleisen oppimäärän opetusta annetaan 500 tuntia, josta yhteisten opintojen laskennallinen laajuus on 300 tuntia ja teemaopintojen 200 tuntia. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia. Opetusta annetaan 2-3 tuntia viikossa taiteen perusopetuksen opetuskauden ajan. Yleisen oppimäärän suoritus aika on 6 vuotta.

Yhteiset opinnot 300h

Opintokokonaisuus 1

vuosi 1/ periodi 1 (7-8v)

vuosi 2/ periodi 2 (8-9v)

Opintokokonaisuus 2

vuosi 3/ periodi 3 (9-10v)

vuosi 4/ periodi 4 (10-11v)

Teemaopinnot 200h

Opintokokonaisuus 3

vuosi 5/ periodit 5 ja 6 (11-12v)

vuosi 6/ periodit 7 ja 8 (12-13v)

Liite 3. Käsityön yleisen oppimäärän rakenne

8.2 Käsityön yhteiset opinnot

Tavoitteet

Käsityön yhteisten opintojen tarkoituksena on hankkia käsityön perustaidot. Opintojen tavoitteena on innostaa oppilasta *kehittämään käsityön tekemisessä, suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvittavia taitoja*. Opinnoissa tutustutaan käsityöhön, teknologiaan ja muotoiluun sekä tarkastellaan käsityötä yhteiskunnallisena, kulttuurisena ja monitieteisenä ilmiönä.

Yhteisten opintojen tavoitealueet ovat *Taidot ja muotoilu, Yhteiskunta ja kulttuuri, Taiteiden ja tieteiden välisyys*.

Taidot ja muotoilu - tavoitealueella ohjataan oppilasta käsityötaitojen ja kokonaisvaltaisen käsityön prosessin oppimiseen.

Yhteiskunta ja kulttuuri - tavoitealueella innostetaan oppilasta aktiiviseksi käsityökulttuurin havainnoijaksi, tekijäksi, toimijaksi ja kuluttajaksi.

Taiteiden ja tieteiden välisyys - tavoitealueella kannustetaan oppilasta pohtimaan toimintaansa kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Yhteisten opintojen keskeiset sisällöt ovat *Pukeutuminen, Esine- ja tekstiiliympäristöt, Palveluympäristöt, Rakennetut ja luonnonympäristöt*.

Käsityön yhteisissä opinnoissa tuotetaan *tuotteita, teoksia ja palveluita yksin ja yhdessä sekä itselle että toisille*. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ilmiöt, joita lähestytään kokemukseräisesti. Keskeisiä sisältöjä pohditaan esteettisyyden, eettisyyden, ekologisuuden näkökulmasta.

Opintokokonaisuudet

Yhteiset opinnot koostuvat kahdesta opintokokonaisuudesta 1 ja 2. Opintokokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet on esitelty opetussuunnitelman liitteessä.

Liite 8. Käsityön opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

8.3 Käsityön teemaopinnot

Tavoitteet

Käsityön teemaopintojen tarkoituksena on oppilaan yhteisissä opinnoissa hankkimien taitojen laajentaminen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, paikalliset resurssit, ajankohtaiset ilmiöt sekä paikallisuus. Teemaopintoihin voi sisältyä vaihtoehtoisia opintokokonaisuuksia.

Teemaopintojen tavoitealueet ovat *Taidot ja muotoilu, Yhteiskunta ja kulttuuri ja Taiteiden ja tieteiden välisyys*.

Taidot ja muotoilu – tavoitealueella oppilasta ohjataan syventämään kädentaitojaan ja ilmaisuaan sekä hallitsemaan omaa käsityöprosessiaan.

Yhteiskunta ja kulttuuri – tavoitealueella rohkaistaan oppilasta syventämään käsityökulttuurin tuntemustaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutuksia tuotteen laatuun, elinkaareen ja ympäristöön.

Taiteiden ja tieteiden välisyys - tavoitealueella rohkaistaan oppilasta visioimaan uutta ja innostetaan yhteisölliseen kekseliäisyyteen

Keskeiset sisällöt

Teemaopintojen keskeiset sisällöt ovat *Pukeutuminen, Esine- ja tekstiiliympäristöt, Palveluympäristöt, Rakennetut ja luonnonympäristöt*.

Käsityön teemaopinnoissa tuotetaan *tuotteita, teoksia ja palveluita yksin ja yhdessä sekä itselle että toisille*. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ilmiöt, joita lähestytään kokemusten kautta. Keskeisiä sisältöjä pohditaan esteettisyyden, eettisyyden, ekologisuuden näkökulmasta. Opinnoissa tarkastellaan laaja-alaisesti kaikkien keskeisten sisältöjen osa-alueita.

Opintokokonaisuudet

Teemaopinnot koostuvat yhdestä opintokokonaisuudesta. Opintokokonaisuus 3 jakautuu lukuvuosittain vaihtuviin periodeihin. Opintokokonaisuuden ja vaihtuvien periodien tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet on esitelty opetussuunnitelman liitteessä.

Liite 8. Käsityön opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

8.4 Työskentelyssä käsillä tekemisen ja oivaltamisen ilo

Käsityölle on ominaista havainnolle, pohdiskelulle, vuorovaikutukselle, tulkinnalle ja omalle aktiivisuudelle perustuva toiminta. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan tietojen ja taitojen oppimista, ilmaisua ja testaamista sekä yhteistoiminnallista käsityötä.

Opetus järjestetään oppimisympäristöissä, jotka tukevat tarkoituksenmukaisesti erilaisien materiaalien, teknikoiden ja teknologioiden tutkimista ja soveltamista sekä oppilaiden erityisosaamisalueiden kehittymistä. Moniaistisuus on mukana opetuksessa alusta lähtien.

Opetuksessa erilaisiin ilmiöihin tutustutaan elämyksien ja kokemusten kautta. Työskentelylle asetetut tavoitteet ohjaavat mielikuvitusta, ihmettelyä ja ideoiden rohkeaa kehittelyä. Käsityön prosessissa oman työn suunnitteluun ja työskentelyn dokumentointiin kiinnitetään huomiota. Työskentelyssä korostuu käsillä tekeminen, taidoissa kehittyminen ja ilolla oppiminen. Työtavoissa ja materiaaleissa huomioidaan kestävän kehityksen ja kiertotalouden periaatteita.

8.5 Oppimisen arviointi käsityön opetuksessa

Oppimisen arvioinnin tehtävä on tukea ja kannustaa oppilaan käsityön opintojen edistymistä ilmaisussa, taidoissa ja omien tavoitteiden asettamisessa. Monipuoliseen jatkuvan arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen tapoja kuten arviointikeskusteluja sekä itse- ja vertaisarviointia. Itsearviointissa oppilasta ohjataan pohtimaan oppimistavoitteitaan, havainnoimaan työskentelyään ja tarkastelemaan oman oppimisen edistymistä. Oppilasta rohkaistaan vastavuoroiseen tapaan antaa ja vastaanottaa palautetta ja ohjataan arvostamaan myös toisten näkemyksiä. Julkista palautetta oppilas saa muun muassa näyttelyiden, tapahtumien ja erilaisten hankkeiden kautta. Sähköisiä ympäristöjä on mahdollista hyödyntää osana oppimisen arviointia. Opettaja perehdyttää oppilasta käsityön arvioinnin periaatteisiin ja käytäntöihin ja arviointitaitoja harjoitellaan opintojen kuluessa lukukausittain.

Käsityön yleisen oppimäärän arvioinnin kohteet ovat *Taidot ja muotoilu, Yhteiskunta ja kulttuuri sekä Taiteiden ja tieteiden välisyys*. Oppilaalle annettavaan oppimisen arviointiin sisältyy palautetta kaikista opetukselle asetetuista tavoitteista.

Yhteisissä opinnoissa arvioinnilla tuetaan oppilasta käsityön perustaitojen hankkimisessa. Jatkuvalla arvioinnilla ja muulla palautteella vahvistetaan oppilaan kehittymistä taidoissaan, käsityökulttuurin hahmottamisessa ja identiteetin rakentumisessa. Oppilasta kannustetaan oman oppimisen sanallistamiseen.

Teemaopinnoissa arvioinnilla tuetaan oppilasta yhteisissä opinnoissa hankkimiansa taitojen laajentamisessa. Jatkuvalla arvioinnilla ja muulla palautteella kehitetään oppilaan käsityötaitoja, monipuolista ilmaisua, vaikuttamismahdollisuuksia ja innovatiivista käsityöllistä toimintaa.

Käsityön yleisen oppimäärän teemaopintoihin sisältyy oppilaan osaamisestaan koostuva esitys, jossa on sanallista ja/tai kuvallista aineistoa sekä itsearviointia.

9 MUSIIKKI

Musiikin taiteen perusopetus antaa perustan elämänikäiseen musiikkiharrastukseen, musiikin omakohtaiseen tekemiseen ja kokemiseen. Wellamo-opistossa annetaan musiikinopetusta yleisen ja laajan taiteen perusopetuksen oppimäärien mukaisesti. Taiteen perusopetus on pääsääntöisesti lapsille ja nuorille suunnattua tavoitteellista tasolta toiselle etenevää opetusta. Musiikin yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta järjestetään Wellamo-opistossa myös aikuisille.

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan lähtökohdat ja kiinnostuksen kohteet sekä tuetaan myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä. Oppilas oppii tunnistamaan musiikilliset vahvuutensa ja tapansa harrastaa musiikkia. Opetus kannustaa oppilasta esteettisen ja luovaan ajattelun sekä sosiaalisten taitojen kehittämiseen. Pitkäaikainen musiikkiharrastus asettuu osaksi paikallista musiikkikulttuuria.

Tavoitteena on, että suoritettuaan taiteen perusopetuksen opinnot oppilas saa seuraavia valmiuksia:

- Oppilas hallitsee oman soittimensa perustekniikan
- Oppilas esiintyy ja ilmaisee musiikkia luontevasti omalla instrumentillaan
- Oppilas on motivoitunut itsenäiseen musiikin tekemiseen ja hankkimaan tietoa musiikista
- Oppilas osaa luontevasti musisoida ryhmässä
- Oppilas osaa kuuntelemalla (ja laulaen) hahmottaa musiikkia
- Oppilas on omaksunut perusteet musiikin luku- ja kirjoitustaidosta
- Oppilas on saanut kokemuksia omien musiikillisten ideoiden kehittämisestä ja taiteidenvälisyyden soveltamisesta

Musiikin yleinen taiteen perusopetus koostuu yhteisistä opinnoista ja teemaopinnoista.

Musiikin yleisen oppimäärän pedagogiset tavoitteet ovat *Soittaminen ja laulaminen, Esittäminen ja ilmaisu, Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen* sekä *Taiteidenvälisyys*

Opinnot sisältävät kolme opintokokonaisuutta, joista kaksi ensimmäistä suoritetaan yhteisten opintojen aikana ja kolmas teemaopintojen aikana. Tarkemmat opintosisällöt käyvät ilmi liitteistä.

Liite 9. Musiikin opintokokonaisuuksien tarkemmat sisällöt

Liite 10. Musiikin opintosisällöt soittimittain

9.1 Musiikin yhteiset opinnot

Musiikin yhteiset opinnot ovat laajuudeltaan 300 tuntia ja kestävät 5 lukuvuotta. Opintokokonaisuuksia on yhteensä kaksi: musiikki 1 ja musiikki 2.

Musiikki 1

kestää kaksi lukuvuotta ja on laajuudeltaan 100 tuntia.

Tavoitteena on oppilaan valitseman instrumentin soiton perustekniikan alkeiden omaksuminen ja yhteismusisoinnin aloittaminen. Lisäksi oppilasta ohjataan hyviin harjoittelutapoihin ja tarjotaan hänelle tilaisuuksia esiintymisen harjoitteluun ja positiivisiin esiintymiskokemuksiin.

Musiikin hahmottamiseen liittyviä taitoja opetetaan ryhmätunneilla tai soittotuntien yhteydessä. Oppilas ohjataan hahmottamaan musiikin perusteita erityisesti laulamisen ja yhteismusisoinnin avulla.

Sisällöt rakentuvat siten, että oman instrumentin opetusta on lukuvuoden aikana 30 yksilöoppituntia (30 min./vko). Musiikin hahmottamisen ryhmäopetusta on 20 tuntia lukuvuodessa tai soittotuntien yhteyteen järjestettynä yksilö- tai pariopetuksena. Opetukseen sisältyy yhteismusisointia, matineat ja muut mahdolliset esiintymiset. Oppilasta ohjataan säännölliseen harjoitteluun.

Musiikki 2

Kestää lukuvuodet 3-5 ja on laajuudeltaan 200 tuntia.

Tavoitteena on oppilaan valitseman instrumentin perustaitojen omaksuminen ja yhteismusisoinnin taitojen kehittäminen. Oppilasta ohjataan omaksumaan hyviä harjoittelutapoja ja harjoittelemaan säännöllisesti. Oppilalle tarjotaan tilaisuuksia esiintymisen harjoitteluun ja häntä ohjataan onnistumaan esiintymisessä. Oppilasta rohkaistaan tutustumaan useampaan musiikinlajiin.

Oppilas saa monipuolisia yhteismusisoinnin kokemuksia ja voi näin kehittää yhteismusisointitaitojaan. Oppimisessa sovelletaan erilaisia yhteismusisointikäytäntöjä. Oppilas oppii hahmottamaan musiikin perusteita laulamisen, kuuntelun ja yhteismusisoinnin kautta voidakseen aktiivisesti soveltaa omaksumaansa musiikin luku- ja kirjoitustaitoa.

Oppilas saa kokemuksia projektista, joka sisältää yhteismusisointia ja mahdollisesti taiteidenvälisyyttä. Hän osaa hahmottaa omia opintotavoitteita ja oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja asetettuja tavoitteita.

Sisällöt rakentuvat siten, että oman instrumentin yksilöopetusta on 30 opetusviikkoa (30 min./vko) lukuvuodessa. Musiikin hahmottamisen opetusta on ryhmäopetuksena 30 oppituntia lukuvuodessa. Opetukseen sisältyy säännöllistä yhteismusisointia ja sen lisäksi oppilas osallistuu yhteismusisointiprojektiin kerran yhteisten opintojen aikana. Opetukseen sisältyvät säännölliset matineat ja muut mahdolliset esiintymiset. Oppilasta ohjataan itsenäiseen harjoitteluun ja itsearviointiin.

Liite 9. Musiikin opintokokonaisuuksien tarkemmat sisällöt

Liite 10. Musiikin opintosisällöt soittimittain

9.2 Musiikin teemaopinnot

Musiikin teemaopinnot ovat laajuudeltaan 200 tuntia ja kestävät 3 lukuvuotta. Teemaopinnot muodostuu yhdestä opintokokonaisuudesta: musiikki 3.

Musiikki 3

Kestää lukuvuodet 5-8.

Tavoitteena on ohjata oppilasta kehittämään instrumentti- ja yhteismusisointi-taitojaan oman kiinnostuksensa mukaisesti sekä tukea oppilaan säännöllistä harjoittelua ja kehittää sitä itsenäisemmäksi. Oppilasta ohjataan elävään musiikilliseen ilmaisuun. Tavoitteena on antaa myönteisiä kokemuksia yhteismusisoinnista erilaisissa kokoonpanoissa ja tilanteissa. Lisäksi tarjotaan mahdollisuus valita erilaisia opintoja omien painotusten pohjalta: syventää musiikin hahmottamiseen liittyviä perusteita, opetella säveltämistä, tutustua musiikin teknologisiin sovelluksiin, osallistua musisointiin kuorossa tai orkesterissa tai laajentaa opintoja toisen taiteenalan puolelle.

Sisällöt rakentuvat siten, että lukuvuosittain on 30 yksilöoppituntia (30 min./vko) oman instrumentin opetusta. Sen lisäksi oppilas voi valita valinnaisia opintoja. Musiikin hahmottamisen valinnaista opetusta on 30 ryhmäoppituntia lukuvuodessa. Musiikin hahmottamisen tunneilla sisällytetään opetukseen teemaopinnoissa säveltämistä, sovittamista ja improvisointia. Lisäksi valinnaisiin musiikin opintoihin voi kuulua musiikin teknologiaa, ryhmässä musisointia eri muodoissa tai opintoja toisen taiteen puolelle. Lisäksi opintoihin sisältyvät matineat ja muut mahdolliset esiintymiset, oppilaan itsenäinen harjoittelu, yhteismusisointiprojekti ja oppilaan itsearviointia ja vertaisarviointia.

Liite 9. Musiikin opintokokonaisuuksien tarkemmat sisällöt

Liite 10. Musiikin opintosisällöt soittimittain

9.3 Aikuisten musiikin opetus

Aikuisten taiteen perusopetus musiikissa on Wellamo-opistossa tarkoitettu erityisesti laulunharrastajille. Opinnot on suunnattu aikuisille laulunopiskelijoille, ja ne sisältävät yksinlaulutuntien lisäksi yhtyelauluopetusta sekä musiikin hahmottamisen perusteita. Opinnot sisältävät säännöllisiä yhteisharjoituksia ja matineoita huipentuen loppukonserttiin tai musiikkiteatteriesitykseen. Opiskelijat saavat opintoihinsa yksilöllistä ohjausta ja etenevät oman tasonsa ja tavoitteidensa mukaisesti. Kaikille yhteisten opintojen lisäksi valitaan muutamia vapaavalintaisia aineita, jotka tukevat ja syventävät omia lauluopintoja. Ohjaavan opettajan kanssa laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS), jossa ainevalikoima ja opiskeluaikataulu määritellään tarkemmin.

Opintojen pituus on viisi lukukautta eli 2,5 vuotta. Taiteen perusopetuksen 500 tunnin opintoihin sisältyy 100 tuntia omaa työskentelyä. *Teemaopintoja suoritetaan osittain yhtäaikaaisesti yhteisten opintojen kanssa.*

Yhteiset opinnot

Opintokokonaisuudet muodostuvat seuraavista opinnoista ja ovat kestoaltaan 300 tuntia:

- Yksinlaulu 50 tuntia
- Yhtye- ja kuorolaulu 100 tuntia
- Musiikin hahmottaminen 40 tuntia
- Musiikin tunteminen 30 tuntia
- Matineat ja harjoitukset 20 tuntia

Tavoitteena on, että opiskelija saa laulun tekniikkaan, ilmaisuun ja esiintymiseen keskittyvää opetusta ja tutustuu musiikin eri tyylilajeihin. Opetusta annetaan yksilötunneilla ja ryhmäopetuksena. Säännölliset esiintymiset ovat välitavoitteita asetetuille tavoitteille. Musiikin hahmottamiseen ja kuunteluun liittyvät opinnot tukevat ja syventävät lauluopintoja.

Teemaopinnot

Opintokokonaisuudet muodostuvat seuraavista opinnoista ja ovat kestoaltaan 200 tuntia:

- Vapaavalintaiset opinnot 80 tuntia
- Esiintymis- ja ryhmäytymisharjoitukset 20 tuntia
- Yhtye- ja kuorolaulu 25 tuntia
- Loppuproduktio ja siihen liittyvät musiikki- ja teatteriharjoitukset 35 tuntia

Tavoitteena on, että opiskelija asettaa omia tavoitteita opinnoilleen ja voi valita joitakin opintoja omien vahvuuksien mukaan. Opinnot päätetään loppuproduktio, joka on yhteisesitys ja kokoaa yhteen henkilökohtaisen ja yhteisen musiikillisen ilmaisun. Ryhmäytymiseen, esiintymiseen ja ilmaisuun liittyvät opinnot tukevat ja auttavat opiskelijaa päämäärän saavuttamisessa. Musiikin hahmottamiseen ja kuunteluun liittyvät opinnot sekä valinnaiset opinnot laajentavat ja syventävät lauluopintoja.

Opetussisällöt muodostuvat seuraavasti: Yksinlauluopetus toteutetaan yksilöopetuksena. Muu opetus on ryhmä - tai pienryhmäopetusta. Opetukseen sisältyy esiintymistä matineoissa ja harjoituksia. Oppilas saa myös henkilökohtaista ohjausta opintoihin. Opetukseen liittyy myös oppilaan omatoimista harjoittelua, tehtäviä ja arviointia pääasiassa omana työnä. Opetustunti on 45 minuuttia.

Aikuisten taiteen perusopintojen musiikin tarkemmat oppisisällöt käyvät ilmi opetus-suunnitelman liitteestä.

Liite 11. Musiikin Atpon opetussisällöt

9.4 Työtavat musiikin opetuksessa

Opetusta annetaan yksilöopetuksena ja ryhmäopetuksena. Opintoihin kuuluu myös esiintymisiä ja omaa harjoittelua. Oppilasta ohjataan itsearviointiin, joka toteutuu pääasiassa omana työnä. Oppilaille voidaan antaa myös itsenäisesti suoritettavia tehtäviä.

Opetuksen työtavoissa kiinnitetään entistä suurempaa huomiota oppilaiden ja opettajien mahdollisuuksiin toteuttaa yhteismusisointia ja tehdä yhteistyötä. Opetuksen monipuolistaminen ja oppilaiden osallistaminen on tavoitteena sekä lasten ja nuorten että myös aikuisten musiikin opetuksessa.

Oppilasta ohjataan kohti itsenäisempää ja tavoitteellisempaa opiskelua. Tärkeää on ylläpitää oppilaan opiskelumotivaatiota niin ryhmäytymisen kuin myös henkilökohtaisten edistysaskelien avulla. Oman oppimisen arviointi ja vähitellen kehittyvä omien tavoitteiden asettaminen kuuluu olennaisena osana musiikin opiskeluun.

Opetuksen tueksi otetaan käyttöön musiikin teknologisia sovelluksia siinä määrin kuin opetusympäristöt antavat mahdollisuuksia. Peda.net tai vastaavat opetussivustot otetaan käyttöön edistämään ja tukemaan opetusta monin tavoin.

9.5 Oppimisen arviointi musiikin opetuksessa

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppilaan musiikkiopintojen edistymistä. Sanallista arviointia annetaan säännöllisesti opetuksen yhteydessä. Arviointi kohdistuu oppimiseen ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin. Arviointi tukee oppilaan itsetunnon sekä oppimaan oppimisen, itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin taitojen kehittymistä. Myönteisen ja rohkaisevan palautteen myötä oppilas oppii vähitellen asettamaan omia tavoitteita opinnoilleen.

Arvioinnin kohteena ovat pedagogiset tavoitteet: Soittaminen ja laulaminen, Esittäminen ja ilmaisu, Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen sekä Taiteidenvälisyys.

Wellamo-opistossa annetaan monipuolista, kannustavaa ja motivoivaa palautetta. Opisto toteuttaa erilaisia sanallisen arvioinnin tapoja ja pyrkii hyödyntämään itsearviointia ja vertaisarviointia opetuksessaan. Lasten ja nuorten opetuksessa itsearvioinnin merkitys korostuu kolmannesta opintovuodesta lähtien. Oppilas voi toteuttaa omia tavoitteitaan laajemmin taitojen karttuessa teemaopinnoissa, joihin sisältyy myös valinnaisuutta. Itsearviointi on merkittävä osa oppimisprosessia ja ylläpitää opiskelumotivaatiota.

**Lahden kaupungin
henkilöstön tasa-arvo- ja
yhdenvertaisuussuunnitelma
2022–2025**

Sisällys	
Suunnitelman tarkoitus.....	2
Yhteistoiminta palvelujen kehittämisessä ja suunnitelmien tekemisessä	3
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	4
Tasa-arvo.....	4
Tasa-arvon toteuma	5
Yhdenvertaisuus	5
Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen	6
Rekrytointi.....	7
Osaamisen kehittäminen.....	8
Palkkaus ja palkitseminen	8
Tehtävän vaativuuden arviointi	8
Työsuorituksen arviointi.....	9
Palkitseminen.....	10
Työyhteisöt ja työhyvinvointi.....	10
Arvio aikaisempien toimenpiteiden toteuttamisesta.....	11

Suunnitelman tarkoitus

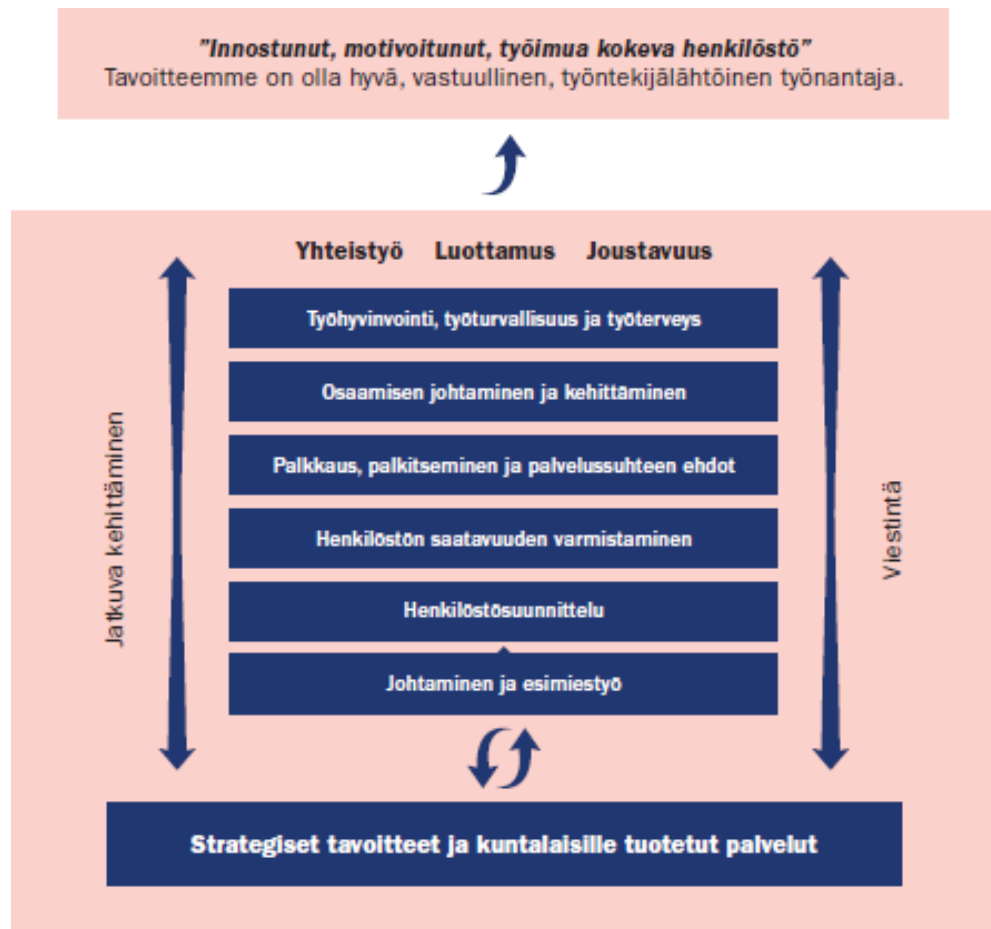
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat Lahden kaupungilla mukana ohjaamassa osaltaan kaikkea toimintaa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiat kulkevat kaupungin kaikkien suunnitelmien ohella tai niiden sisällä. Lahden kaupunki edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjintää kaikessa toiminnassaan. Lahden kaupungilla kaikki ihmiset ovat toisiinsa verrattuna samanarvoisia.

Lahden kaupungin tavoitteena on olla kokonaisvaltaisesti tasa-arvoinen, kehittyvä, yhteistyökykyinen sekä hyvinvoiva työyhteisö. Tämän suunnitelman tarkoitus on toimia työkaluna kaupungin henkilöstön tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän vastustamisessa. Sen on tarkoitus ohjata henkilöstön työskentelyä ja henkilöstöstä huolehtimista sekä johtamista organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa osissa. Suunnitelmalla pyritään lisäksi siihen, että ajatus tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sisällytetään luontevasti kaikkeen toimintaan. Tasa-arvon ja syrjinnän yleisen käsittelyn lisäksi suunnitelmassa asetetaan toimenpiteitä. Suunnitelman laadinnan taustana ja nykytilan selvittämisessä on käytetty yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kuvaavia työhyvinvointikyselyn tuloksia sekä henkilöstölukuja.

Lahden kaupungin kaupunginhallitus on hyväksynyt henkilöstöpoliittiset linjaukset. Henkilöstöpoliittiset linjaukset sisältävät itsessään suuntaviivoja ja ohjaavat toimintaa henkilöstön tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Työntekijänä Lahden kaupunki on tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen sekä joustava. Tavoitteena on, että työntekijät ovat motivoituneet työskentelemään yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Työyhteisöt arvioivat ja kehittävät rohkeasti toimintatapojaan. Lahdessa työyhteisöjen hyvinvointi syntyy työstä, jossa myös työntekijät ottavat vastuun työstään ja työyhteisöstään sekä omasta osaamisestaan ja hyvinvoinnistaan. Johtaminen ja esimiestyö on valmentavaa, osallistavaa ja se vahvistaa aikaansaamisen kulttuuria. Henkilöstöjohtaminen Lahdessa on yhdessä tekemistä toisiamme kunnioittaen ja arvostaen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman käytännön toteutus tapahtuu osana henkilöstöpoliittisten linjausten toimeenpanoa. Henkilöstöä perehdytettäessä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on osa kaikkien perehdytysohjelmaa.

Tässä suunnitelmassa tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuudella syrjimättömyyttä yhdenvertaisuuslaissa mainituilla henkilöön liittyvillä perusteilla.

Kaupungin henkilöstöjohtamisen painopisteet on kuvattu henkilöstöpoliittisissa linjauksissa

Yhteistoiminta palvelujen kehittämisessä ja suunnitelmien tekemisessä

Lahden kaupunki toimii hyvänä työnantajana ja suunnittelee toimintaansa yhteistoiminnassa henkilöstön kanssa. Työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan tavoitteena on antaa henkilöstölle mahdollisuus yhdessä työnantajan kanssa osallistua toiminnan kehittämiseen sekä antaa henkilöstölle mahdollisuus vaikuttaa omaa työtään ja työyhteisöään koskevien päätösten valmisteluun. Lain yhteistoiminnasta kunnissa ja hyvinvointialueilla (449/2007) 4 §:n mukaisesti, työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa käsitellään ainakin sellaiset asiat, jotka koskevat:

- henkilöstön asemaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa, kunnan palvelurakenteessa, kuntajaossa tai kuntien välisessä yhteistyössä
- palvelujen uudelleen järjestämisen periaatteita, jos asialla voi olla olennaisia henkilöstövaikutuksia, kuten ulkopuolisen työvoiman käyttöä tai liikkeen luovutusta
- henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyviä periaatteita ja suunnitelmia
- taloudellisista tai tuotannollisista syistä toimeenpantavaa osa-aikaistamista, lomauttamista tai irtisanomista.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa on laadittu yhteistyössä henkilöstöjärjestöjen kanssa. Kaupungin toimintaperiaatteisiin kuuluu myös, että henkilöstön edustajille annetaan säännöllisesti tai muutoin pyydettyä henkilöstöä ja palkkausta koskevia tunnuslukuja.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) tuli voimaan 1.1.1987. Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän muun muassa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun, raskauden, synnytyksen, vanhemmuuden ja perheenhuoltovelvollisuuden perusteella.

Lisäksi tasa-arvolaki kieltää sellaisen syrjinnän, jossa menettelyn perusteena on näennäisesti sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraali säännös, peruste tai käytäntö, mutta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella. Tätä sekä vanhemmuuden ja perheenhuoltovelvollisuuden perusteella tapahtuvaa erilaiseen asemaan asettamista kutsutaan välilliseksi syrjinnäksi. Tällainen menettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden.

Tasa-arvolaissa kiellettyä syrjintää on myös seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä sekä käsky tai ohje syrjiä. Vastatoimet eli syrjityn aseman heikentäminen oikeuksiin vetoamisen vuoksi on syrjintää. Syrjintäperuste voi myös liittyä läheiseen henkilöön tai syrjintä voi perustua oletukseen.

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan tasa-arvolaissa henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Tasa-arvolain syrjintäsäännökset koskevat myös syrjintää, joka perustuu siihen, että henkilön fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen.

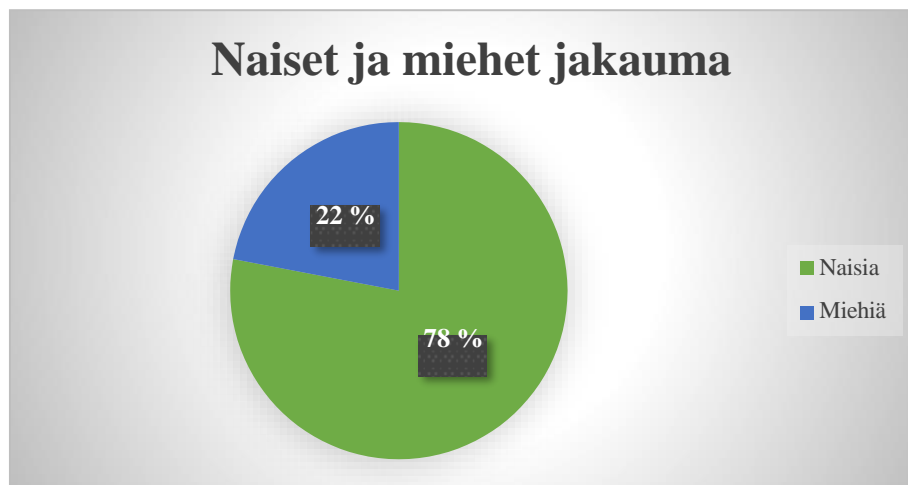
Tasa-arvolakia sovelletaan pääsääntöisesti kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa ja kaikilla elämänalueilla. Lakia ei sovelleta perheenjäsenten välisiin tai muihin yksityiselämän piiriin kuuluviin suhteisiin eikä uskonnonharjoitukseen liittyvään toimintaan.

www.tasa-arvo.fi

Tasa-arvon toteuma

Lahden kaupunki on työnantajana naisvaltainen, kuten kunta-alan työpaikat usein. Työnantajan määrittämässä johtavassa asemassa on naisia 33 %. Esihenkilöistä on naisia 71 % ja miehiä 29 % eli naisten suhteellinen osuus kasvaa kohti henkilöstön keskimääräistä sukupuolijakaumaa, kun mennään johtamisjärjestelmässä ylätasolta kohti esihenkilötasoa.

	Naiset	Miehet
Johtavat	33 %	67 %
Esihenkilöt	71 %	29 %
Kaikki	78 %	22 %

Kuva 1 Henkilöstöjakauma 31.12.2021

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lain mukaan viranomaisella, koulutuksen järjestäjällä ja työnantajalla on velvollisuus arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan.

Yhdenvertaisuuslaki suojaa laajasti syrjinnältä- Laki kieltää välittömän (suoran) syrjinnän, välillisen (epäsuoran) syrjinnän, häirinnän, kohtuullisten mukautusten epäämisen sekä ohjeen tai käskyn syrjiä jotakuta. Lain mukaan ketään ei saa syrjiä esimerkiksi

- iän
- alkuperän, kansalaisuuden, kielen
- uskonnon, vakaumuksen, poliittisen toiminnan
- perhesuhteiden
- terveydentilan, vammaisuuden
- muun henkilöön liittyvän syyn perusteella

Syrjinnäksi katsotaan myös syrjivä työpaikkailmoittelu ja kohtuullisten mukautusten epääminen vammaisilta henkilöiltä.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan kaikkeen julkiseen ja yksityiseen toimintaan. Poikkeuksia tähän ovat vain yksityiselämä, perhe-elämä ja uskonnonharjoittaminen, joihin lakia ei sovelleta.

www.yhdenvertaisuus.fi

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen

Työnantajana huolehdimme, että kukaan työntekijä ei joudu epäedulliseen asemaan taustansa tai yksityiselämäänsä liittyvien syiden vuoksi. Näitä syitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, etninen tausta ja poliittinen toiminta. Sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä on Lahden kaupungin työyhteisöissä kielletty.

Toteutamme naisten ja miesten tasa-arvoa työpaikoilla. Naisten ja miesten tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että miehiä ja naisia kohdellaan yhdenvertaisesti työpaikan arjen erilaisissa tilanteissa. Naisilla ja miehillä on samat edut, oikeudet ja velvollisuudet. Henkilöstön kokemuksia tasavertaisesta kohtelusta seurataan työhyvinvointikyselyn avulla.

Esihenkilöillä ja koko henkilöstöllä on velvollisuus välittömästi ilmoittaa ja puuttua mikäli havaitsee työyhteisössään epäasiallista käytöstä tai epäilee syrjintää. Intrassa on julkaistu henkilöstölle ohjeet epäasiallisen käytöksen tunnistamiseksi ja käsittelemiseksi.

Työyhteisöjen työhyvinvoinnin lisäämiseksi jatkuvina tavoitteina ovat:

- työntekijät kokevat hallitsevansa oman työnsä
- työntekijät osallistuvat työnsä ja työyhteisönsä kehittämiseen
- uupumistapauksia ei ole
- työpaikkakiusaamista ei ole
- työntekijöiden työkyky on mahdollisimman hyvä
- työilmapiiri on hyvä ja vuorovaikutus toimii
- johtaminen koetaan oikeudenmukaiseksi ja työntekijöitä arvostavaksi
- työntekijät pystyvät elämään tasapainoista elämää työn, kodin ja muun elämän keskellä

Näihin tavoitteisiin suunnataan mm. varhaisen välittämisen -ohjeistuksen, henkilöstöpoliittisten linjausten, työterveyshuollon toimintasuunnitelman, työsuojelun toimintaohjelman, palvelualuekohtaisten henkilöstösuunnitelmien avulla sekä työpaikkakohtaisilla työhyvinvointisuunnitelmilla.

Lahden kaupungilla on tavoitteena, että työyhteisön ilmapiiri on avoin ja luottamukseen perustuva. Mahdollisiin ongelmiin puututaan välittömästi. Epäasiallisessa käytöksessä ja työpaikkakiusaamisessa on nollatoleranssi ja sen toteutumista seurataan mm. työhyvinvointikyselyllä. Jokainen johtaja ja esihenkilö on velvollinen aktiivisesti seuraamaan ja edistämään yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista työyhteisöissä.

Johtaminen Lahden kaupungilla on arjessa toimimista yhdessä oppien ja ennakkoluulottomasti uutta luoden. Se on esihenkilöiden ja työntekijöiden läheistä vuorovaikutusta, joka perustuu avoimeen ja yhteistyötä arvostavaan ilmapiiriin sekä keskustelemaan ja kuuntelemaan työkuultuuriin. Henkilöjohtamisen peruseriaatteisiin kuuluvat henkilöstön tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu sekä henkilöstön mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön ja sen kehittämiseen.

Toimenpiteet

Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen työyhteisön edistämiseksi ja syrjinnän ennaltaehkäisemiseksi

- henkilöstöpalvelujen toteuttamiin koulutuksiin sisällytetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma
- henkilöstöohjeiden laadinnassa ja päivityksessä arvioidaan ohjetta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta
- selvittää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista henkilöstökyselyllä
- siirrytään sukupuolineutraaliin kielenkäyttöön

Rekrytointi

Lahden kaupunki pyrkii edistämään henkilöstön tasa-arvoa rekrytoinnin keinoin. Edistämme naisten ja miesten tasapuolista sijoittumista erilaisiin tehtäviin sekä luomme heille yhtäläiset mahdollisuudet edetä urallaan. Lahden kaupunki pyrkii myös aktiivisesti etsimään keinoja edistääkseen henkilöstön yhdenvertaisuutta ja laajaa monimuotoisuutta.

Lahden kaupungin rekrytointiprosessia on tarkasteltu rekrytoinnin ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tarkastelun perusteella voidaan todeta, että rekrytointiprosessi toteutetaan tasa-arvoisesti sekä yhdenvertaisesti ja rekrytointi perustuu henkilön tosiasialliseen osaamiseen ja ansioihin. Rekrytoinnin hakumenettely on avointa sekä läpinäkyvää ja yhtenäiset rekrytointikäytännöt tukevat toimintaa. Emme kysy hakulomakkeella esimerkiksi hakijan sukupuolta, ikää, kansallisuutta tai äidinkieltä. Hakuilmoitukset ja tehtävien vaatimukset muotoillaan tosiasiallisten osaamistarpeiden mukaisesti siten, ettei niillä estetä minkään ryhmän hakeutumista tehtäviin.

Valinnat tehtäviin tehdään kokonaisarviointina peilaten hakemuksia, työkokemusta, koulutusta sekä haastatteluja työnantajan etukäteen vahvistamiin valintaperusteisiin. Lahden kaupungin rekrytointioppaassa ohjeistetaan, että kaikista vähimmäiskelpoisuuden täyttävistä hakijoista tehtävään valitaan kokonaisarvioinnin mukaan paras ja sopivin hakija, joka kokonaisarvioinnin perusteella täyttää parhaiten ne pätevyudet ja ominaisuudet, joita tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Esihenkilöille järjestetään rekrytointiin liittyvää koulutusta ja perehdytystä, jossa käsitellään myös tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita. Näin haluamme varmistaa, että rekrytointiprosessimme on ammattimaisesti hoidettu ja luo myönteistä työnantajakuva.

Toimenpiteet

- Esihenkilöitä valmennetaan laadukkaaseen rekrytointiin tasa-arvonäkökulma huomioiden.
- Rekrytointiprosessi on kuvattu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta ja prosessikuvausta päivitetään tarpeen mukaan
- Anonyymiin rekrytointiin liittyvä prosessi on määritelty ja ohjeistettu, ja mahdollisuudesta hyödyntää anonyymiä rekrytointia muistutetaan säännöllisesti kaupunkiorganisaatiossa

Osaamisen kehittäminen

Lahdessa suhtaudutaan myönteisesti henkilöstön kehittämiseen ja koulutukseen. Tavoitteena on, että henkilöstöllä on aikaa ja mahdollisuuksia kehittyä ja kehittää työtään. Kaupunki työnantajana haluaa omalta osaltaan tukea työntekijöiden mahdollisuuksia ammatilliseen kasvuun ja kehittämiseen. Koulutussuunnitelmat laaditaan vuosittain.

Omaehtoisen koulutuksen tukemiseen on mahdollista anoa omaehtoisen koulutuksen tukea. Tuki on yksi henkilöstön kehittämisen muoto ja se on tarkoitettu tavoitteellisesta osaamisen kehittämisestä syntyvien kulujen korvaamiseksi.

Osaamisen kehittäminen on mahdollista kaikille työntekijöille riippumatta taustasta, henkilökohtaisista ominaisuuksista tai siitä, millä palvelualueella työskentelee. Osaamisen kehittäminen ei ole vain koulutuksia, vaan moderniin osaamisen kehittämisen toimenpiteissä tunnustetaan erilaiset osaamisen kehittämisen muodot.

Toimenpiteet

- Muodostetaan nykyaikaisen osaamisen kehittämisen periaatteet ja yksiköt päivittävät omat osaamisen kehittämisen suunnitelmat
- Perehdytysprosessin kehittäminen huomioimaan erilaisessa työuran vaiheessa olevat
- Jokaisen kanssa käydään vuosittain osana kehityskeskustelua oman ammattitaidon ja henkilökohtaisen osaamisen ylläpitämisen keinot

Palkkaus ja palkitseminen

Kaupunki edistää läpinäkyvää, avointa sekä oikeudenmukaista palkka- ja palkitsemispolitiikkaa ja tuo tunnetuksi palkitsemisjärjestelmän kokonaisuutta työntekijöille. Sovellettava palkitsemisjärjestelmä muodostuu aineellisista palkitsemisesta kuten palkasta ja henkilöstöedusta, sekä aineettomista palkitsemisen elementeistä. Palkka- ja palkitsemispolitiikalla edistetään osaltaan henkilöstön tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Kaupunki noudattaa yleissitovia virka- ja työehtosopimuksia, joissa sovitaan palkoista, työajoista ja muista palvelussuhteen ehdoista. Kunnalliset virka- ja työehtosopimukset koskevat koko henkilöstöä palvelussuhteen laadusta riippumatta.

Palkkaus- ja palkitsemisjärjestelmiä kehitetään tarpeen mukaan yhteistoiminnassa ja yhdenvertaisen palkkauksen toteutumista seurataan jatkuvasti henkilöstöpalveluissa.

Tehtävän vaativuuden arviointi

Virka- ja työehtosopimukset määrittelevät, että viranhaltijan/työntekijän tehtäväkohtaista palkan määräytymisperusteena on viranhaltijan/työntekijän tehtävien vaativuus. Työnantajan on tehtäväkohtaisesta palkasta päättäessään käytettävä harkintavaltaansa siten, että tehtävien vaativuus otetaan mahdollisimman objektiivisesti huomioon. Tehtävien vaativuuden arviointi perustuu kirjalliseen tehtäväkuvaukseen, joka tehdään yhtenäiselle tehtäväkuvauslomakeelle. Tehtävän vaativuuden arviointi perustuu kokonaisarviointiin. Arvioinnin kohteena

on työtehtävä, ei yksilön työsuoritus. Työntekijälle voidaan määrätä hänen tavanomaisten tehtäviensä lisäksi lisätehtäviä ja -vastuita. Olennainen tehtävän vaativuuden muutos vaikuttaa tehtävien vaativuuteen ja sitä kautta tehtäväkohtaisen palkan määrään.

Lahti osallistuu KVTES:n osalta tasopalkkamallikokeiluun, jonka myötä uudistetaan palkkarakennetta ja edistetään samalla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista Lahden kaupungilla. Keväällä 2023 toteutetaan tarkempi palkkakartoitus.

Intrasta löytyvät sopimuslakohtaiset palkkataulukot ja tva-tasot (KVTES, OVTES). Teknisen sopimuksen osalta palkkaharmonisointi saadaan toteutettua vuonna 2023.

Toimenpiteet

- tehtäväkuvauslomakkeen päivitys (KVTES)
- tehtäväkuvausten kerääminen ja arkistointi tietovarastoon läpinäkyvyyden edistämiseksi
- tasopalkkamallikokeilu

Työsuorituksen arviointi

Työsuorituksen arviointiprosessissa Lahden kaupungin työntekijöitä arvioidaan kuluvan vuoden työsuorituksesta ja tuloksellisuudesta. Työsuorituksen arvioinnin tarkoitus on tunnistaa hyvät ja erinomaiset suoritukset. Henkilökohtaisen lisän myöntäminen perustuu työsuorituksen arviointiin (TSA).

Työsuorituksen arvioinnissa arvioidaan seuraavia osatekijöitä:

- ammatinhallinta,
- tuloksellisuus,
- yhteistyökyky ja
- kehityskykyisyys.

Arviointijärjestelmän avoimuudella ja viestinnällä on ohjaavat vaikutukset työntekijöihin siten, että he oivaltaisivat yhteyden oman toimintansa ja palkitsemisen välillä. Viestinnällä lisätään ymmärrys palkitsemisen perusteista ja siihen liittyvistä päätöksentekoprosesseista.

Toimenpiteet

- Tehdään analyysi henkilökohtaisten lisien jakautumisesta sopimuslakohtaisesti sekä uudistetaan työsuorituksen arvioinnin kriteerit/kaupunkitasoinen prosessi ja ohjeistus
- Esimiesten osaamista työsuorituksen arvioinnissa kehitetään tarjoamalla koulutusta vähintään kerran vuodessa työsuoritusten arviointiin ja kehityskeskusteluihin.

Palkitseminen

Kertapalkkiot antavat mahdollisuuden huomioida hyvät suoritukset nopeasti ja aiheeseen sopivalla tavalla. Kertapalkkioita voidaan maksaa yksittäiselle työntekijälle tai ryhmälle poikkeuksellisen hyvästä suorituksesta.

Palkitseminen sisältää myös aineettoman palkitsemisen muotoja kuten erilaisia työn sisältöön ja mielekkyyteen liittyviä asioita, työympäristöön ja viihtyvyyteen liittyviä asioita, kehittymismahdollisuuksia, työn haasteellisuutta, positiivista palautetta ja muita aineettomia asioita, jotka työntekijä voi kokea palkitsevaksi omassa työssään.

Jokainen työntekijä kokee palkitsemisen erilaisena ja myös arvostaa erilaisia palkitsemisen tapoja eri tavoin. Oikeudenmukaisilla palkitsemisjärjestelmillä ja panostamisella palkitsemisen kokonaisuuden jatkuvaan kehittämiseen luomme kokonaisuutta, joka lisää henkilöstön motivaatiota, työtyytyväisyyttä ja sitoutumista työpaikkaan.

Toimenpiteet

- Arvioidaan palkitsemisen kokonaisuutta myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta
- Viestitään koko organisaatiolle palkitsemisen kokonaisuudesta

Työyhteisöt ja työhyvinvointi

Työyhteisöllä on tärkeä merkitys työn sujumiselle ja työhyvinvoinnille. Kaikkien kaupungilla työskentelevien tulee sisäistää kaupungin arvot siinä, miten työkavereita, yhteistyökumppaneita ja asiakkaita kohdellaan. Minkäänlainen syrjintä tai häirintä ei kuulu työelämään. Jokaisen täytyy tietää, miten toimia ja mistä saada apua, jos ongelmia ilmenee. Kaupungilla edistetään toimintakulttuuria, jossa puututaan heti havaitessa ongelmia ja haetaan välittömästi ratkaisuja epäkohtien korjaamiseksi.

Työhyvinvoinnin ja työsuojelun osalta laaditaan erilliset kaupunkitasoiset ja yksikkökohtaiset suunnitelmat, jotka osaltaan edistävät yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Arvio aikaisempien toimenpiteiden toteuttamisesta

Toimenpiteet

- Työkykyjohtamisen mallin kehittäminen

- ”Päätöksenteossa varmistetaan, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat.”

→ Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat perusoletuksia kaikessa toiminnassamme, ja tämä näyttää toteutuvan hyvin työhyvinvointikyselyn tulosten perusteella. Edellisessä työhyvinvointikyselyssä 2022 helmikuussa kysymykseen ”minua ei ole syrjitty”, 94 % on vastannut, ettei ole kokenut syrjintää. Syrjinnän tunnetta on koettu liittyen ikään, mielipiteeseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn. Kyselyssä ei ollut tarkentavaa kysymystä, onko kyse työorganisaation sisällä tapahtuvasta syrjinnästä.

- ”Mahdollistetaan esimiesten kollegiaalinen tuki, ongelmien ja haasteiden jakaminen ja keskustelu esimieskollegoiden kanssa yhteisissä tilaisuuksissa.”

→ Esihenkilöille suunnattua tukea on kehitetty tähän suuntaan ja se on näkynyt eritoten toimintatavassa, jolla kaikki esihenkilöt osallistettiin johtamisen pelisääntöjen luomiseen.

- ”Vaikuttamis- ja osallistamismahdollisuudet varhaisessa vaiheessa itseä koskeviin ratkaisuihin ja välitön tiedottaminen”

→ Näkökulma on noussut esille työhyvinvointikyselyn tuloksissa ja sen kehittämiseen on keskitytty. Kehittymisen seuraamista jatketaan seuraavassa työhyvinvointikyselyssä.

- ”Päätöksentekokulttuuri ja johtamisjärjestelmä on selkeä ja se on työyhteisön tiedossa.”

→ Organisaatiossa toteutettiin uudistus samoihin aikoihin, kun suunnitelmaa päivitettiin viimeksi, jolloin myös näitä asioita kehitettiin. Päätöksentekokulttuuria ja johtamisjärjestelmää kehitetään jatkuvasti ja tarkastellaan tarkemmin aina uudistusten yhteydessä.

- ”Esimiehiä tuetaan rohkeaan ja kokeilevaan johtamiseen, jolla käytännössä edistetään yhdenvertaisuuden toteutumista. Esimerkkinä on kuntouttava työtoiminta.”

→ Tätä johtamisen näkökulmaa korostettiin, kun johtamisen pelisääntöjä kehitettiin esihenkilöiden kanssa ja sen jälkeen toteutettiin tehostetummin erilaisia kokeiluja.

- ”Henkilöstöpoliittiset linjaukset sisältävät työhyvinvoinnin kehittämisen ja edistämisen. Huolehditaan linjausten vieminen käytäntöön ja seurataan linjausten toteutumista ja noudattamista yhteistoiminnassa.”

→ Henkilöstöpoliittiset linjaukset uudistettiin ja niiden toteuttamista edistetään.

- ”Työhyvinvointikyselyn tulosten purkamistilaisuuksissa keskustellaan yhdenvertaisuuden edistämiseen tähtäävistä toimenpiteistä.”

→ Näin on toimittu ja toimitaan vuosittaisen työhyvinvointikyselyn vastausten analysoinnin yhteydessä.

- ”Huolehditaan varhaisen tuen toimintamallin jatkuvasta kehittämisestä ja toimintamallin viemisestä käytäntöön esimiesten välityksellä”

→ Toimintamallia on kehitetty ja kehitetään edelleen osana työkyvyn johtamismallia.

Wellamo-opiston yhdenvertaisuussuunnitelma 2023
Hyväksytty opiston johtoryhmässä 10.5.2023

Johdanto

Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa viranomaiset tekemään toimintaansa ja työnantajarooliaan koskevan yhdenvertaisuussuunnitelman (20.1.2004/21, 4 §). Lahden kaupungilla on henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022-2025. Lahden kaupunki edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjintää kaikessa toiminnassaan. Lahden kaupungilla kaikki ihmiset ovat toisiinsa verrattavina samanarvoisia. Yhdenvertaisuussuunnittelun tarkoitus on varmistaa, että erilaisista lähtökohdista tulevat henkilöt saavat tasavertaiset mahdollisuudet opiskeluun ja työnteekoon.

Wellamo-opistossa kaikki kantavat vastuuta yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Yhdenvertaisuuslain perustella ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistyötoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuoli-identiteetin tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi kiellettyä on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä. Laki sisältää myös positiivisen erityiskohtelun käsitteen: Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

Wellamo-opisto toimii syrjinnän vastustamisen puolesta. Syrjinnästä vapaa alue -merkillä opisto ottaa kantaa syrjimättömyyteen ja yhdenvertaisuuden puolesta.

Wellamo-opistossa huomioidaan opetuksen saavutettavuus ja esteettömyys kaikessa päätöksenteossa, strategisessa työssä ja opetuksen kehittämisessä. Saavutettavuudella tarkoitetaan -mahdollisimman vähän rajoittavia ympäristöjä ja liikkumisen esteettömyyttä -opetuksen, palvelujen ja viestinnän saavutettavuutta, välineiden ja materiaalien käytettävyyttä -kommunikaation ja tiedon ymmärrettävyyttä sekä mahdollisuutta osallistua vuorovaikutukseen ja itseä koskevaan päätöksentekoon

Toimintakulttuuri ja osallisuuden tukeminen

Wellamo-opiston toiminnan lähtökohdiana on yhteisön jäsenten kokemus osallisuudesta. Esteettömiä ja saavutettavia oppimisympäristöjä, palveluja ja viestintää kehittämällä voidaan lisätä laajempaa yhteiskunnallista osallisuutta.

Osallisuuden edistämällä saadaan aikaan uusia käytänteitä ja kehitetään jatkuvasti olemassa olevia toimintatapoja. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Wellamo-opisto arvioi kaikkea toimintaansa arviointisuunnitelman mukaisesti ja kehittää toimintatapoja yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi.

Opiskelemaan hakeutuminen

Oppilaitoksissa on kiinnitettävä erityistä huomiota tasa-arvon toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä ja opintosuorituksia arvioitaessa. Oppilaitoksen sekä muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen menettelyä on pidettävä laissa kiellettyinä syrjintänä, jos henkilö asetetaan opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä, opintosuoritusten arvioinnissa tai oppilaitoksen tai yhteisön muussa varsinaisessa toiminnassa sukupuolen perusteella muita epäedullisempaan asemaan.

Wellamo-opiston opetus on pääsääntöisesti tarkoitettu kaikille ja erillisiä pääsykokeita ei ole lukuun ottamatta aikuisten taiteen perusopetusta. Opetukseen voi ilmoittautua netissä, puhelimitse, Lahti-Pisteessä ja toimistossa. Ilmoittautumisohjeistus on suomeksi ja englanniksi. Mahdolliset etuudet kuten opiskelijoille kohdennettu opintoseteliavustuksen saajat arvotaan.

Opiskelu, opetus ja koulutussuunnittelu

Wellamo-opistossa voi harrastaa ja opiskella iästä ja koulutustausta huolimatta. Opiskelu opistossa on mahdollista huolimatta asuinkunnasta. Säännöllinen yhteistyö erilaisten moninaisuutta edustavien tahojen kanssa tukee opetuksen suunnittelua ja toteuttamista kestävästi ja yhdenvertaisesti.

Opetusta järjestetään lähellä kuntalaisia eri puolilla toimialuetta pääsääntöisesti koulujen tiloissa. Opetuksen ja oppimisympäristön yhdenvertaisuuden osalta pyritään siihen, että menetelmät ovat esteettömiä.

Huomioimme opiskelijoiden monimuotoisuuden koulutussuunnittelussa ja opetuksessa myös verkko- ja monimuoto-opetuksen tarjoamat mahdollisuudet.

Olemme valmistelleet hyvän opetuksen periaatteet – opetuksen eettiset ohjeet

1. Kaikilla on oikeus oppia ja kaikki voivat onnistua sekä kehittyä.
Oppiminen on opetuksen keskiössä.
2. Luon oppimistilanteesta turvallisen ja kunnioittavan tilan, jossa vallitsee tasa-arvoinen, kannustava sekä turvallinen ilmapiiri. Olen vaitiolovelvollinen.
3. Huomioin tehtävänannossa ja palautteessa oppijan iän, oppimistaustan, taitotason, oppimistilanteen ja mahdolliset opetussuunnitelmanvaatimukset.
4. Annan palautetta kannustavasti, vuorovaikutteisesti ja rakentavasti koko oppimisen ajan, oppimisen ilo huomioiden.
5. Otan vastaan palautteen ja pyrin vastaamaan siihen neutraalisti ja erottamaan persoonaan ja opetukseen liittyvät kommentit.
6. Opetus on sukupuolisensitiivistä ja kunnioitan sukupuolen ja kulttuurien moninaisuutta.
7. Kunnioitan jokaisen kehoa, teosta ja suoritusta. Pyydän fyysiseen koskettamiseen luvan.
8. Suhtaudun sallivasti ja empaattisesti kaikkiin oppijoihin. Kannustan yhteisesti ja henkilökohtaisesti.
9. Opetan omalla persoonallisella tyylilläni, mutta en anna maailmankuvani, katsomukseni tai mieltymykseni hallita opetusta.
10. Kunnioitan samassa opetustilassa työskenteleviä toimijoita lopettamalla opetukseni ajoissa ja huolehtimalla tilojen siisteydestä sekä järjestyksestä oman opetukseni jälkeen.

Opetuksen mukauttaminen ja eriyttäminen

Opetuksen mukauttaminen voi kohdistua muun muassa opetuksen tavoitteisiin, sisältöihin, käytäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, kommunikaatioon, työtapoihin, arviointiin sekä käytävissä olevaan aikaan. Näin oppilaille voidaan tuottaa onnistumisen kokemuksia sekä tarjota mahdollisuuksia kehittyä ja oppia heidän omien vahvuksiensa mukaisesti.

Syrjinnän ehkäisemiseksi tarvitaan toiminnan kohtuullista mukautusta, eli tapauskohtaisesti tehtäviä asianmukaisia muutoksia ja järjestelyitä, joilla varmistetaan kaikkien ihmisten mahdollisuus osallistua toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Mukautusvelvoite koskee työnantajien ja koulutuksen järjestäjien lisäksi myös palvelujen tarjoajia, kuten oppilaitoksia. Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla edistetään vammaisen yhdenvertaista työn saantia ja suoriutumista työtehtävistä sekä etenemistä työuralla.

Taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opetussuunnitelmien perusteet tukevat oppimäärän yksilöllistämistä henkilökohtaisen opetussuunnitelman avulla. Henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään opintojen laajuus, tavoitteet ja sisällöt, opetuksen ja arvioinnin käytännöt sekä opiskelu-aika ottaen huomioon oppilaan yksilölliset ominaisuudet, kuten mahdolliset toimintarajoitteet tai oppimisvaikeudet.

Syrjinnän ja seksuaalisen häirinnän ehkäisy

Laki kieltää syrjinnän sukupuolen perusteella. Oppilaitoksessa kaikkia opiskelijoita on kohdeltava ja arvioitava yhdenvertaisesti. Opiskelijoilla tulee olla oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Oppilaitoksissa ei pidä sallia minkäänlaista seksuaalista häirintää. Seksuaalista häirintää voi ilmetä esimerkiksi seuraavin tavoin: härskit puheet, kaksimielliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat asiattomat huomautukset tai kysymykset, ei-toivottu fyysinen kosketus.

Vammaisuus

Vammaispalvelut koskettavat laajaa ihmisjoukkoa. Arviolta joka kuudes suomalainen elää jonkinasteisen vamman tai toimintakyvyn rajoitteen kanssa. Vaikka vammaispalveluiden piirissä on vain alle viisi prosenttia väestöstä, koskettaa lainsäädäntö myös omaisia ja läheisiä. Paitsi että monelle vammaiselle palveluista riippuu mahdollisuus hyvään ja itsenäiseen elämään, on vammaispalveluilla myös yleinen yhteiskunnallinen ulottuvuus: miten yhteiskunta turvaa vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisen, miten yhdenvertaisuus ja osallisuus turvataan. Wellamo-opiston palveluita pyritään mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kohdentamaan myös vammaisille ja toimintarajoitteisille.

Toimenpiteet

Eu:n tietosuojadirektiiviin vaikutusten huomioiminen 25.5.2018 alkaen

Arviointisuunnitelma vuosille 2022-2025/ jatkuva päivittäminen

Lahden kaupungin työhyvinvointikyselyt

Digitaalinen opehuone henkilöstölle

Peda.net –oppimisympäristö henkilöstölle ja opiskelijoille

Työharjoittelun mahdollistaminen osana opiston työyhteisöä

Erillisissä laatu- ja kehittämishankkeissa huomioidaan mm. opetushenkilöstön koulutusmahdollisuudet

Pyritään innovatiiviseen hallinto- ja organisaatorajat ylittävään yhteistyöhön

Syrjinnästä vapaa -alue

Liite 3. Kuvataiteen ja käsityön yleisen oppimäärän rakenne

TAITEEN PERUSOPETUS KUVATAIDE / KÄSITYÖ

YLEINEN OPPIMÄÄRÄ, OPETUKSEN RAKENNE

Laskennallinen laajuus 500h (yhteiset opinnot 300h ja teemaopinnot 200h)

YHTEISET OPINNOT 300h

OPINTOKOKONAISUUS 1

vuosi 1	periodi 1	60h (2h/vko)	30vko	7-8v	7h
---------	-----------	--------------	-------	------	----

vuosi 2	periodi 2	60h (2h/vko)	30vko	8-9v	7h
---------	-----------	--------------	-------	------	----

OPINTOKOKONAISUUS 2

vuosi 3	periodi 3	60h (2h/vko)	30vko	9-10v	7h
---------	-----------	--------------	-------	-------	----

vuosi 4	periodi 4	90h (3h/vko)	30vko	10-11v	9h
---------	-----------	--------------	-------	--------	----

lähiopetus 270h

itsen.työsk. 30h

TEEMAOPINNOT 200h

OPINTOKOKONAISUUS 3

vuosi 5	periodi 5	45h (3h/ vko)	15vko	11-12v	10h
---------	-----------	---------------	-------	--------	-----

	periodi 6	45h (3h/ vko)	15vko		
--	-----------	---------------	-------	--	--

vuosi 6	periodi 7	45h (3h/ vko)	15vko	12-13v	10h
---------	-----------	---------------	-------	--------	-----

	periodi 8	45h (3h/ vko)	15vko		
--	-----------	---------------	-------	--	--

lähiopetus 180h

itsen.työsk. 20h

Liite 4. Kuvataiteen opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

TAITEEN PERUSOPETUS KUVATAIDE YLEINEN OPPIMÄÄRÄ YHTEISET OPINNOT 300h

Kuvataiteen yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Opintojen tavoitteena on rohkaista ja tukea oppilaan kuvallista ilmaisua, omakohtaisen taidesuhteen muotoutumista sekä identiteetin rakentumista. Koulutuksen järjestäjä määrittelee yhteisten opintojen opintokokonaisuudet, niiden tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet opetussuunnitelman perusteiden pohjalta.	Opetuksessa tutkitaan ihmisenä olemista, luontoa ja kulttuuria taiteen keinoin. Kuvataidetta lähestytään henkilökohtaisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen merkitysten kantajana, välittäjänä ja purkajana.
--	--

OPINTOKOKONAISSUUS 1

PERIODIT 1-2:

	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
YHTEISET OPINNOT	taidesuhde	visuaalinen lukutaito	osallisuus ja vaikuttaminen	kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot	omat kuvat	taiteen maailmat	visuaalinen ympäristö
	Tutustun kuvan rakentamisen peruskäsitteisiin, välineisiin, materiaaleihin ja tekniikoihin	Tutustun visuaalisiin ilmaisukeinoihin ja taiteiden välisyyteen	Tutustun kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	Tutustun kuvallisiin, muotoilun ja plastisen sommittelun perustekijöihin	Tutustun erilaisiin kuvakulttuureihin	Tutustun erilaisiin tiedonhankinnan tapoihin ja harjoittelen erilaisia tiedonhankinnan tapoja	Tutustun erilaisiin luonnonympäristöihin Tutustun erilaisiin rakennettuihin ympäristöihin
	Harjoittelen oman työni suunnittelua ja tavoitteiden asettamista	Opin havainnoimaan ympäristöä moniaistisesti	Harjaannun huomioimaan ja arvostamaan muita oppilaita Opin arvostamaan erilaisuutta	Harjoittelen kuvista keskustelua	Käytän työskentelyssäni aisteja, leikkiä ja mielikuvitusta	Tutustun paikalliseen kulttuuriperintöön, kulttuuritarjontaan ja taiteen ilmiöihin	Tutustun erilaisiin esineympäristöihin
	Harjoittelen oman työn arviointia	Tutustun taiteen historiaan	Harjoittelen itselleni tärkeiden asioiden ilmaisemista	Tutustun digitaalisten ja muiden teknologioiden mahdollisuuksiin. Tutustun oman tai koulun mobiililaitteen käyttöön	Harjaannun pohtimaan omien kuvien henkilökohtaisia merkityksiä.	Tutustun erilaisiin kulttuureihin taidehistorian kautta	Pohdin vastuullista ja turvallista toimintaa (Kestävä kehitys ja kierrätys, välineiden ja materiaalien asianmukainen käyttö)

OPINTOKOKONAISUUS 2
PERIODIT 3-4:

	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
YHTEISET OPINNOT	taidesuhde	visuaalinen lukutaito	osallisuus ja vaikuttaminen	kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot	omat kuvat	taiteen maailmat	visuaalinen ympäristö
	Osaan kuvan rakentamisen peruskäsitteistön Hyödynnän perusvälineitä, materiaaleja ja tekniikoita työskentelyssäni	Tutustun erilaisiin visuaalisiin ilmaisukeinoihin	Harjaannun tunnistamaan kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja Harjaannun ilmaisemaan omia näkemyksiä taiteen keinoin	Tunnen kuvallisia, muotoilun ja plastisen sommittelun perustekijöitä Kehityn kuvailmaisussa	Harjaannun etsimään kiinnostavia kuvakulttuureja ja keskustelemaan niiden sisällöistä Tutkin itselleni merkityksellisiä kuvakulttuureja	Opin hyödyntämään erilaisia tiedonhankinnan tapoja työskentelyssäni Harjoittelen myös digitaalisten teknologioiden hyödyntämistä	Tutkin erilaisia luonnonympäristöjä, rakennettuja ympäristöjä ja esineympäristöjä
	Harjoittelen prosessinomaista työskentelytapaa, oman työn suunnittelua Harjoittelen itsearviointia	Tutustun taiteiden ja tieteiden väliin mahdollisuuksiin	Harjaannun keskustelemaan omista ja muiden töistä asiaan kuuluvalla käsitteistöllä	Harjoittelen itselleni tärkeiden asioiden ilmaisemista monipuolisella tavalla Harjoittelen sanallistamista ja kuvista keskustelemista	Hyödynnän havaintojani ja kokemuksiani omassa työskentelyssä	Tutustun taidehistoriaan ja taiteen merkitykseen Tutkin erilaisia kulttuureja	Pohdin vastuullista ja turvallista toimintaa (Kestävä kehitys ja kierrätys, välineiden ja materiaalien asianmukainen käyttö)
	Opin työskentelemään hyödyntäen erilaisia ilmaisun keinoja	Havainnoin ympäristöä moniaistisesti	Arvostan muita oppilaita, heidän työskentelyä ja mielipiteitä	Harjoittelen digitaalisten teknologioiden mahdollisuuksien hyödyntämistä kuvallisessa ilmaisussa	Teen työskentelyssä tietoisemmin omakohtaisia ratkaisuja	Tutkin paikallisista kulttuuriperintöä Tutustun ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja taiteen instituutioihin	Pohdin miten voin vaikuttaa omaan ympäristööni

TEEMAOPINNOT 200h

Kuvataiteen teemaopintojen tarkoituksena on oppilaan yhteisissä opinnoissa hankkimien taitojen laajentaminen. Opintojen tavoitteena on kuvataiteellisen ajattelun ja ilmaisun syventäminen sekä tietojen ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen. Koulutuksen järjestäjä määrittelee teemaopintojen opintokokonaisuudet, niiden tavoitteet, sisällöt ja laskennalliset laajuudet opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Teemaopintoihin voi sisältyä vaihtoehtoisia opintokokonaisuuksia.	Opetuksessa tutkitaan ihmisenä olemista, luontoa ja kulttuuria taiteen keinoin. Kuvataidetta lähestytään henkilökohtaisten, yhteisöllisten ja kulttuuristen merkitysten kantajana, välittäjänä ja purkajana.
---	--

OPINTOKOKONAISUUS 3
PERIODIT 5-8

	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
TEEMAOPINNOT	taidesuhde	visuaalinen lukutaito	osallisuus ja vaikuttaminen	kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot	omat kuvat	taiteen maailmat	visuaalinen ympäristö
	Hyödynnän työskentelyssäni erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja monipuolisesti	Kykyni käyttää kuvankieltä, kuvallisia muuttujia ja kuvallisen kerronnan keinoja vahvistuvat	Keinoni ilmaista omia näkemyksiä taiteen keinoin monipuolis-tuvat	Kokeilen erilaisten välineiden ja materiaalien ilmaisullisia mahdollisuuksia	Tutkin havainnoistani, kokemuksistani, toimintatavoistani ja minulle merkityksellisistä kuvakulttuureista nousevia sisältöjä	Tutustun nykyaikaisen taiteen toimintatapoihin Pohdin taiteen historiallisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä	Harjoittelen visuaalisen ympäristön arvottamista esteettisesti, ekologisesti ja eettisesti Työskentelyssäni käytän välineitä ja materiaaleja asianmukaisella tavalla
	Työskentelen prosessinomaisesti Kiinnitän huomiota työn loppuun saattamiseen ja viimeistelyyn	Ilmaisen ajatuksiani ja havaintojani kuvallisesti sekä taiteiden ja tieteiden välisyyttä hyödyntäen Tutkin visuaalista kulttuuria tekijän, katsojan ja teoksen näkökulmista	Otan huomioon esteettiset, ekologiset ja eettiset arvot toimimissani itsenäisesti ja ryhmässä	Hyödynnän digitaalisten ja muiden teknologioiden mahdollisuuksia taiteellisessa ilmaisussa	Ilmaisen itselleni tärkeitä asioita monipuolisella tavalla	Tutkin teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, kulttuurireita ja visuaalisten taiteiden lajeja	Harjaannun hyödyntämään media-ympäristöjä työskentelyssäni
	Pohdin omaa identiteettiäni tekemällä erilaisia kuvia Taidekäsitteiden kehittyminen tavoitteellisen kuvailmaisun, merkityksellisen taiteen ja reflektoinnin kautta	Tuntemukseni kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista laajenee	Ilmaisen näkemyksiäni ja mielipiteitäni taiteen keinoin	Sanallistan ja keskustelen kuvista Harjoittelen visuaalista havaitsemista ja ajattelua	Oma taiteellinen ajattelu kehittyi	Tutustun taiteen instituutioihin, kulttuurikohteisiin, ajan kohtaisiin taiteen ilmiöihin ja visuaalisten alojen ammattilaisten työhön	Harjaannun käsittelemään ympäristön merkitysten rakentumista

Teemaopintojen opintokokonaisuus 3 sisältää lukuvuosittain vaihtuvia periodeja, jotka laajentavat oppilaan yhteisissä opinnoissa hankittuja taitoja.

PIIRUSTUS JA MAALAUUS 45 tuntia

Piirustus itsenäisenä taiteen ilmaisuvälineenä sekä osana muita tekniikoita piirustusvälineiden laaja kokeilu, nykyaiteen osana eri materiaaleilla

Öljyvärimaalaus kankaalle, vesivärimaalaus, guassimaalaus, akryylimaalaus, erilaisia kokeellisia sekatekniikoita, tussipesutekniikka

Taulunpohjan valmistaminen kiilapuilla

Syvennytään maalaustaiteessa käytettäviin perinteisiin ja uusiin tekniikoihin, materiaaleihin ja välineisiin

Museokäynti tai taitelijavierailu

KERAMIikka 45 tuntia

Kolmiulotteinen työskentely

Erilaiset savilaadut

Matalanpolton ja korkeanpolton lasitteet ja enkopit

Pintakäsittelytekniikat

Tutustuminen erilaisiin polttotekniikoihin

(mahdollisuuksien mukaan myös rakupolttoon ja puupolttoon)

Kuvansiirto keramiikalle

GRAFIikka 45 tuntia

Syväpaino

Metalligrafiikka: viivasyövytys, akvatinta, reliefisyövytys, garborundum

Kohopaino: puupiiirros, lino, soft cut

Kopiografiikka ja kuvansiirtotekniikat

Moniväripainanta

Vedossarjat, vedosmerkinnät, kehystys

ARKKITEHTUURI JA YMPÄRISTÖ 45 tuntia

Kolmiulotteinen rakentelu

Kaupunkisuunnittelu

Luonnon ympäristöjen ja rakennettujen ympäristöjen tarkastelu

Arkkitehtuurin historia

Ympäristötaide

Pienoismallit

Yhteistyöprojektit, ryhmätyöskentely

MUOTOILU 45 tuntia

Käytettävyys

Suunnitteluprosessi (luonnostelu, hahmomalli, prototyyppi, valmis tuote)

Esinemuotoilu

Graafinen suunnittelu, pakkausmuotoilu

Tekstiilisuunnittelu

TAITEIDENVÄLISYYS 45 tuntia

Nykytaide

Media ja muu teknologia, robotiikka, mekaniikka

Lasitaide

Taiteiden väliset opiston yhteisprojektit

Liite 5. Aikuisten kuvataiteen opetuksen rakenne

<p>hyväksiluetatavat opinnot (aikaisemmin opitun tunnustaminen ja tunnustaminen) 20-40 ot</p>	<p>pakolliset valinnaiset opinnot 75-90 ot</p> <p>-voi jaksoittaa opintovuosiin 1-3</p> <p>-valinta opiston ohjelmasta</p>	<p>yhteiset opinnot 1. vuosi</p>	<p>Opintokokonaisuus 1</p> <p>orientaatio, (hops) 4 ot</p> <p>visuaalinen hahmotus I, 50 ot</p> <p>kolmiulotteinen hahmotus 15 ot*</p> <p>taidegrafiikka I, 15 ot **</p> <p>taidehistorian kuvastot 20 ot ***</p> <p>itsenäinen näyttelykäynti 3 ot</p> <p>verkkotyöskentely (etätö) 15 ot</p> <p>arviointi 3 ot</p>	<p>125</p>	<p>työpäiväkirja</p> <p>*) elävänmallin piirustus/erikoistekniikat, pienryhmät</p> <p>**) kolmiulotteinen hahmotus -pienryhmät</p> <p>***) taidegrafiikka, pienryhmät</p>
		<p>yhteiset opinnot 2. vuosi</p>	<p>Opintokokonaisuus 2</p> <p>orientaatio, (hops) 3 ot</p>	<p>125</p>	<p>työpäiväkirja</p> <p>*) pakolliset vaihtoehtoiset opinnot: taidegrafiikka II + kolmiulotteinen hahmotus III, yhteensä 54 ot</p>

			visuaalinen hahmotus II, 46 ot taidegrafiikka II 18 ot/ taidegrafiikka III, 36 ot kolmiulotteinen hahmotus II, 18 ot/ kolmiulotteinen hahmotus III, 36 ot * itsenäinen näyttelykäynti 3 ot verkkotyöskentely (etätyö) 15 ot arviointi 4 ot		TAI kolmiulotteinen hahmotus II + taidegrafiikka III, yhteensä 54 ot
		teemaopinnot 3. vuosi	Opintokokonaisuus 3 orientaatio (hops) 3 ot taiteellinen ilmaisu digitaalisilla välineillä, 18 ot * kuva ja sana -työpaja, 16 ot taiteellinen ajattelu -työpaja 30 ot itsenäinen näyttelykäynti 4 ot verkkotyöskentely (etätyö) 15 ot arviointi 4 ot	90	työpäiväkirja *) taiteellinen ilmaisu digitaalisilla välineillä, pienryhmät

		teemaopinnot 4. vuosi	Opintokokonaisuus 4 orientaatio (hops) 5 ot ohjaus ja arviointi 20 ot * itsenäinen taidetyöskentely/ portfoliotyöskentely =lopputyö 50 ot näyttelyprojekti 15 ot	90	lopputyö: taiteellinen ja kirjallinen osa (portfolio) *) sisältää yksilöopetusta 2 ot sekä pienryhmäopetusta 8 ot /opiskelija (verkkotyöskentely: vertaismentorointi)
--	--	--	--	----	--

Liite 6. Aikuisten kuvataiteen opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

YHTEISET OPINNOT 300h, (opintokokonaisuudet 1-2)

Aikuisten opetuksessa noudatetaan kuvataiteen yleisen oppimäärän tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Kuvataiteen yhteisten opintojen tarkoituksena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Tavoitteena on syventää aikuisen oppijan henkilökohtaista suhdetta kuvataiteeseen sekä tukea hänen identiteettiään taiteentekijänä.

ATPO	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
Yhteiset opinnot	taidesuhde	visuaalinen lukutaito	osallisuus ja vaikuttaminen	kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot	omat kuvat	taiteen maailmat	visuaalinen ympäristö
	tutustun kuvan rakentamisen peruskäsitteistöön, välineisiin, materiaaleihin ja tekniikoihin	tutustun visuaalisiin ilmaisukeinoihin ja kehitän havainnointikykyä	opettelen tunnistamaan kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa esiintyviä arvoja	tutustun kuvallisiin perustekijöihin ja kolmiulotteisen hahmottamisen perusteisiin	tutustun erilaisiin kuvakulttuureihin	tutustun kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin ilmiöihin taidehistorian kautta	harjoittelen luonnon ja/tai rakennetun ympäristön havaitsemista, kokemista ja tulkitsemista eri lähestymistavoilla
	suunnittelen omaa työskentelyä ja asetan tavoitteeni	tutustun taiteen historiaan opettelen kuvien tulkintaa ja sanallistamista	harjoittelen visuaalisen kulttuurin ja ympäristön havainnointia eri näkökulmista	tutustun digitaalisten teknologioiden mahdollisuuksiin kuvallisessa ilmaisussa	pohdin omien kuvien henkilökohtaisia merkityksiä	tutustun paikalliseen kulttuuriperintöön ja kulttuuritarjontaan	tutustun taiteiden ja tieteiden välisyyteen, mm käyttämällä mediaympäristöjä työskentelyssäni
	arvioin omaa kuvallista ilmaisua eri keinoin (esim. työpäiväkirja)	harjoittelen ilmaisua visuaalisesti ja käsitteellisesti tutustun taiteiden ja tieteiden välisiin mahdollisuuksiin	harjoittelen omien näemyksieni ilmaisemista taiteen keinoin	opettelen kuvallisen ajattelun sanallistamista (=mielikuvienvien, kuvittelun, nähtyjen kuvien ja ympäristön havainnointia, analysointia ja tulkintaa)	opin tunnistamaan itselle merkityksellisiä visuaalisen kulttuurin ilmiöitä ja keskustelemaan niiden sisällöistä	tutustun ja käytän erilaisia tiedonhankkimistapoja	toimin vastuullisesti ja turvallisesti kuvataiteen tekijänä (kestävä kehitys, kiertävyys)

TEEMAOPINNOT 200h (opintokokonaisuudet 3-4)

Kuvataiteen teemaopintojen tarkoituksena on oppilaan yhteisissä opinnoissa hankkimien taitojen laajentaminen, kuvataiteellisen ajattelun ja ilmaisun syventäminen sekä tietojen ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen. Aikuisten kuvataiteen teemaopinnot kehittävät käsitteellistämisen, sanallistamisen ja kriittisen ajattelun valmiuksia. Oppilasta ohjataan pitkäjänteisten oppimistavoitteiden asettamiseen, elämänsä ja kokemustensa tutkimiseen taiteellisen toiminnan lähtökohtana sekä oman kuvallisen ilmaisun kriittiseen reflektointiin.

ATPO	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
Teema- opinnot	taidesuhde	visuaalinen lukutaito	osallisuus ja vaikuttaminen	kuvan kieli ja taiteen ilmaisukeinot	omat kuvat	taiteen maailmat	visuaalinen ympäristö
	hyödynnän työskentelyssä eri materiaaleja ja tekniikoita monipuolisesti	hyödynnän työskentelyssä kuvan rakentamisen elementtejä ja kuvailmaisun keinoja monipuolisesti	opettelen tunnistamaan kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	tunnistan kuvallisia, kolmiulotteisen hahmotuksen ja muotoilun perustekijöitä	ilmaisun itselleni tärkeitä asioita monipuolisilla keinoilla ja teen työskentelyssä omakohtaisia ratkaisuja	tutustun nykytaiteen ilmiöihin pohdin taiteen historiallisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä	tutustun eri lähestymistavoilla luonnon-, rakennettuun- tai esineympäristöön
	suunnittelen omaa työskentelyä ja harjoittelen tunnistamaan sen prosessit arvioin omaa oman kuvallista ilmaisua eri keinoilla (esim. portfolio)	tutustun teosten ja kuvien tulkinnan lähestymistapoihin tutkin visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja vastaanottajan näkökulmasta (valitulla tulkintatavalla)	ilmaisun omia näkemyksiä ja mielipiteitäni taiteen keinoin	kokeilen erilaisten välineiden ja materiaalien mahdollisuuksia ilmaisussani kehitän kuvallista ajattelunani sanallistamalla (intuitiivisen tai tietoisin) prosessin puhuen ja kirjoittaen	tutkin itselleni merkittävyyksiä kuvakulttuureita ja hyödynnän havaintojani ja kokemuksiani omassa työskentelyssä	tutustun eri aikakausien ja kulttuurien taideteoksiin oman kiinnostusalueen mukaisesti	toimin vastuullisesti ja turvallisesti taiteentekijänä (kestävä kehitys, kierrätys ja materiaalien asianmukainen käyttö)
	hyödynnän työskentelyssä eri ilmaisun keinoja oman tavoitteen mukaisesti	ilmaisun ajatuksiani ja havaintojani kuvallisesti sekä taiteiden ja tieteiden välisyyttä hyödyntäen	harjaannun keskustelemaan omista ja muiden töistä asiaan kuuluvalla käsitteistöllä	harjoittelen digitaalisten teknologioiden hyödyntämistä kuvallisessa ilmaisussa	kehitän taiteilijaiden titeettiäni	tutustun paikalliseen kulttuuriperinteesseen sekä ajankohtaisiin taiteen ilmiöihin ja instituutioihin	hyödynnän mediaympäristöjä työskentelyssä

Liite 7. Aikuisten kuvataiteen opetuksen käytänteitä

Oppilaaksi ottamisen periaatteet

Aikuisten taiteen perusopetuksen kuvataiteen opintoihin valitaan oppilaat työnäytteiden ja haastattelulomakkeen perusteella. Valinnassa vaikuttavat visuaalisten taiteiden alueella ilmenevä lahjakkuus ja sitoutuminen kolmen ja puolen opintoihin. Valinnan suorittaa vähintään kaksi kuvataiteen asiantuntijaa yhdessä, joista toinen on koulutuksesta vastaava opettaja.

Hyväksiluettavat opinnot

Opintoihin ottamisen yhteydessä tapahtuva hakijan aikaisemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen arvioidaan tapauskohtaisesti ja vastaa laajuudeltaan vähintään 20 ja enintään 40 opetustuntia.

Henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS)

Henkilökohtainen opetussuunnitelma laaditaan yhdessä koulutuksesta vastaavan opettajan kanssa jo opintojen alkuvaiheessa. Myöhemmin sitä täydennetään ja muokataan opintojen edistyminen ja oppilaan kiinnostuksen kohteet huomioiden.

Opintokirja

Oppilaalla on opintokirja, josta seurataan opintojen etenemistä.

Opintokokonaisuuden hyväksytyt suorittaminen

Opintokokonaisuuden suorittaminen hyväksyttävästi edellyttää 80 % läsnäoloa lähiopetusjaksoilla tai vastaavaa opintosuoritusta, jonka vastaava opettaja hyväksyy erillistapauksena.

Opintojen enimmäisaika

Oppilaalla on mahdollisuus täydentää puuttuvia opintojaan ja viedä opintonsa päätökseen yhden ylimääräisen lukukauden aikana. Oppilaan tulee esittää tavoitteellinen opintosuunnitelmansa ja hyväksyttää sen etukäteen koulutuksesta vastaavalla opettajalla. Opintojen hinta määritellään tapauskohtaisesti erikseen.

Portfoliotyöskentely

Opintojen alussa käynnistettävä työpäiväkirja toimii itsearvioinnin välineenä koko opintojen ajan. Työpäiväkirja tekee näkyväksi oppilaan vahvuuksia ja osaamisen kehittämistarpeita.

Kuvallisen lopputyön laajuus ja osa-alueet

Kuvallisen lopputyön laajuus on 65 tuntia itsenäistä työskentelyä. Sen osa-alueet ovat:

- työsuunnitelma
- työpäiväkirja, (toteutusta esittelevä portfolio)*
- kuvataiteellinen teos, teossarja tai esityksen tapainen tuotos
- kuvallinen lopputyönäyttely ja oman lopputyöprosessin esittely yleisölle

*Olennainen osa lopputyön suorittamista on oppilaan oma arviointi työstään. Itsearvioinnin pohjana on työpäiväkirja/portfolio, joka sisältää työsuunnitelman ja työskentelyaikataulun lisäksi otteita työprosessin aikana syntyneistä muistiinpanoista, prosessikuvauksen teoksen valmistumisesta ja työn toteuttamiseen liittyvää pohdintaa ja arviointia. Portfolio sisältää kuva-, luonnos- ja havaintomateriaalia.

Kuvallisen lopputyön arviointi

Kuvallisen lopputyön arvioinnin kohteena ovat valmis kuvataiteellinen teos, työprosessia kuvaava portfolio ja oppilaan kyky arvioida itse lopputyötään (itsearviointi). Oppilas saa lopputyöstään ja portfolioistaan kirjallisen arvioinnin, joka tulee päättötodistuksen liitteiksi. Arvioinnin tavoitteena on kannustaa ja auttaa oppilasta jatkamaan kuvataideharrastustaan ja kehittymään siinä. Arvioinnin suorittaa ja laatii vähintään kaksi kuvataiteen asiantuntijaa yhdessä, näistä toinen on koulutuksesta vastaava opettaja.

Liite 8. Käsityön opintokokonaisuudet, tavoitteet ja sisällöt

TAITEEN PERUSOPETUS KÄSITYÖ - yleinen oppimäärä

YHTEISET OPINNOT - Innostun uusien taitojen kokeilusta, oivallan ja tunnen iloa oppimisesta

300 h

<p>Käsityön yhteisten opintojen tavoitteena on taiteenalan perustaitojen hankkiminen. Opintojen aikana tutustutaan myös teknologiaan ja muotoiluun sekä tarkastellaan käsityötä yhteiskunnallisena, kulttuurisena ja monitieteisenä ilmiönä. Lähtökohtana ovat oppilaalle merkitykselliset ilmiöt ja henkilökohtaiset kokemukset, näkökulmana esteettisyys, eettisyys ja ekologisuus.</p>	<p>Yhteisissä opinnoissa tuotetaan tuotteita, teoksia ja palveluita yksin ja yhdessä sekä itselle että toisille.</p> <p><i>Tuotteissa</i> perustan luovat käytettävyyks ja tarkoituksenmukaiset materiaalit. <i>Teoksissa</i> materiaalit ja tekniikat toimivat ilmaisun välineinä. <i>Palveluissa</i> tekeminen ilmenee osallisuutena, yhteisöllisyytenä ja hyvinvointina. <i>Muotoilu</i> tarkastellaan kokonaisvaltaiseen tuottamiseen liittyvänä toimintana, <i>teknologiaa</i> tekemisen ja ilmaisun välineenä.</p>	
<p><i>Taidot ja muotoilu</i> – tavoitteena:</p> <ul style="list-style-type: none"> * tukea ja rohkaista kädentaitojen harjoittelussa sekä tavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa * kannustaa havainnoimaan arjen elinympäristöstä nousevia tarpeita * innostaa ilmaisuun ja uusien taitojen kokeiluun * rohkaista materiaalien ja tekniikoiden monipuoliseen käyttöön * ohjata ymmärtämään työohjeiden ja -menetelmien sekä työjärjestyksen yhteys lopputulokseen * ohjata välineiden ja tekniikoiden turvalliseen käyttöön <p><i>Yhteiskunta ja kulttuuri</i> – tavoitteena:</p> <ul style="list-style-type: none"> * innostaa aktiiviseksi käsityökulttuurin havainnoijaksi, tekijäksi, toimijaksi ja kuluttajaksi * tuoda näkyväksi ajatuksia, tunteita ja tulkintoja käsityöstä, ympäristöstä ja kulttuurista * kannustaa pohtimaan käsityötä eettisyyden ja kulttuurisen moninaisuuden näkökulmasta sekä omien valintojen vaikutuksia * auttaa näkemään käsityö elävänä kulttuuriperintönä * auttaa ymmärtämään käsityöryrittäjyyden traditiota 	<p><i>Tarkastelunäkökulmat</i></p> <p><i>Pukeutuminen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * identiteetin muotoutuminen ja yhteisöön kuuluminen * vaatetusteknologia * muoti-ilmiöt * fysiologia * eri kulttuurit 	<p><i>Palveluympäristöt</i></p> <p>Palveluympäristö mukana kaikissa periodeissa läpäisyperiaatteella</p> <ul style="list-style-type: none"> * hyvinvointi * asiakaslähtöisyys * kokemuksellisuus * yrittäjyys <ul style="list-style-type: none"> * Osallistava ryhmätyöskentely * Hyvinvointia tuottava * Kokemuksellisuutta hyödyntävä * Asiakaslähtöisyyttä parantava * Yrittäjämäistä asennetta lisäävä, voimaannuttava
<p><i>Taiteiden ja tieteiden välisyys</i> – tavoitteena:</p> <ul style="list-style-type: none"> * ohjata hahmottamaan käsityötä taiteita ja tieteitä yhdistävänä ilmiönä * kannustaa pohtimaan omaa toimintaa kestävä kehityksen näkökulmasta * innostaa kekseliäisyyteen ja luovaan ongelmanratkaisuun 	<p><i>Esine- ja tekstiiliympäristöt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * asuminen * teknologia * muoti-ilmiöt * eri kulttuurit * toiminnallisuus * muotoilu 	<p><i>Rakennetut ja luonnonympäristöt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * osallisuus * yhteisöllisyys * hyvinvointi * ihmisten viihtyvyys

YHTEISET OPINNOT / OPINTOKOKONAISUUS 1
PERIODIT 1-2

	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
YHTEISET OPINNOT	taidot ja muotoilu	yhteiskunta ja kulttuuri	taiteiden ja tieteiden välisyys	pukeutuminen	esine- ja tekstiili- ympäristöt	palveluympäristöt	rakennetut ja luonnonympäristöt
PERIODI 1-2	Harjoittelen kädentaitoja ja opettelen erilaisia työtapoja	Tutustun yhteiskuntaan ja käsityökulttuuriin moniaistisesti	Tutustun kestävään kehitykseen ja sen arvoihin	Tutustun pukeutumiseen eri kulttuureissa ja yhteisöissä	Tutustun erilaisiin esine- ja tekstiiliympäristöihin asumisessa ja eri kulttuureissa	Tutustun erilaisiin palveluympäristöihin ja tarkastelen niitä omien kokemusten kautta	Tutustun erilaisiin luonnonympäristöihin Tutustun erilaisiin rakennettuihin ympäristöihin
	Tutustun materiaaleihin ja tekniikoihin sekä välineiden turvalliseen käyttöön ja harjoittelen työskentelyä ohjeiden mukaan	Tutustun käsityöhön elävänä kulttuuriperintönä historian ja nykyhetken näkökulmista	Kokeilen, ihmettelen ja hyödynnän mielikuvitustani sekä tutustun luovaan ongelmanratkaisuun	Harjoittelen keskustelua identiteetin näkyvistä merkeistä pukeutumisessa ja asusteissa	Harjoittelen käytettävyyttä ja tarkoituksenmukaisten materiaalien käyttöä	Harjoittelen palvelun / palveluympäristön toiminnan suunnittelua yhdessä muiden kanssa	Harjaannun välineiden ja materiaalien asianmukaiseen ja järkevään käyttöön
	Harjoittelen oman työni suunnittelua ja tavoitteiden asettamista sekä oman työskentelyni arviointia	Harjaannun ilmaisemaan omia näkemyksiäni käsityön keinoin	Harjoittelen ryhmässä työskentelyä sekä huomioin ja arvostan muita oppilaita	Harjoittelen tarkoituksenmukaisten materiaalien käyttöä omassa työssäni ja ymmärrän käytettävyyden merkityksen pukeutumisessa	Harjoittelen omaa ilmaisu- ja työskentelyä eri välineillä ja työtapoilla teknologiaa apuna käyttäen	Opettelen, miten asiakaslähtöisyys ja käytettävyys toimivat palvelussa Opin erilaisia tiedonhankinnan tapoja työskentelyssäni	Pohdin vastuullista ja turvallista toimintaa sekä omien valintojen merkitystä kestävä kehityksen ja kierrätyksen näkökulmasta

YHTEISET OPINNOT / OPINTOKOKONAISUUS 2
PERIODIT 3-4

	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
YHTEISET OPINNOT	taidot ja muotoilu	yhteiskunta ja kulttuuri	taiteiden ja tieteiden välisyys	pukeutuminen	esine- ja tekstiili-ympäristöt	palveluympäristöt	rakennetut ja luonnonympäristöt
PERIODIT 3-4	<p>Harjoittelen ja harjaannun prosessinomaisessa työskentelytavassa (tavoitteet, suunnittelu työskentely, valmis tuote)</p> <p>Hyödynnän erilaisia materiaaleja ja oppimiani työtapoja ja työskentelen saamieni ohjeiden mukaan</p>	<p>Tutkin ja opin arvostamaan erilaisuutta ja kulttuurien moninaisuutta</p> <p>Opettelen havainnoimaan moniaistisesti yhteiskuntaa ja käsitölkulttuurin eri ilmiöitä</p>	<p>Tutustun taiteiden ja tieteiden välisiin toimintatapoihin</p> <p>Tutustun kestävään kehitykseen ja kierrätykseen ja pohdin omaa toimintaani eettisyyden, esteettisyyden ja ekologisten arvojen näkökulmasta</p>	<p>Tutustun ja pohdin erilaisia muoti-ilmiöitä pukeutumisessa ja tunnistan niiden lähtökohtia</p> <p>Tutustun pukeutumisen fysiologiaan ja vaatetusteknologiaan</p>	<p>Tutkin esine- ja tekstiili-ympäristöjä asuminen, toiminnallisuuden sekä muoti-ilmiöiden kautta</p> <p>Opin muotoilun ja käytettävyyden merkityksen tuotteissa</p>	<p>Harjaannun palvelun / palveluympäristön toiminnan suunnittelussa.</p> <p>Osaan suunnitella ja toimia ryhmässä</p>	<p>Tutkin erilaisia rakennettuja ja luonnonympäristöjä</p> <p>Ymmärrän luonnon ja viihtyisän ympäristön merkityksen itselleni ja muille</p> <p>Pohdin yhdessä ryhmän kanssa miten voin vaikuttaa omaan ympäristööni</p>
	<p>Harjaannun työtapojen ja työvälineiden turvallisuudessa ja monipuolisessa käytössä</p>	<p>Harjoittelen pohtimaan omien valintojen vaikutuksia käsitölkä ja tekemään työskentelyssäni omaehtoisia ratkaisuja</p>	<p>Harjaannun omassa ilmaisussani ja innostun keksimään rohkeasti omia ratkaisuja</p>	<p>Osaan soveltaa omaan työhöni käytettäviä ja tarkoituksenmukaisia ratkaisuja</p>	<p>Harjaannun omassa ilmaisussa ja työskentelyssä eri välineillä ja työtavoilla teknologiaa apuna käyttäen</p>	<p>Ymmärrän yrittäjämäisen toimintatavan periaatteita palvelun suunnittelussa</p>	<p>Pohdin ja ymmärrän vastuullisen toiminnan sekä omien valintojen merkityksen kestävä kehityksen ja kierrätyksen näkökulmasta</p>
	<p>Havainnoin omasta arjesta ja elinympäristöstä nousevia tarpeita työni suunnittelussa ja omassa ilmaisussani</p> <p>Osaan arvioida omaa työskentelyä ja valmiita töitä</p>	<p>Tutustun käsitölkemiseen tarpeen ja ilmaisun näkökulmasta sekä käsitölkäisyyteen historiallisena traditiona.</p>	<p>Tutkin ja harjoittelen erilaisten materiaalien, tekniikoiden ja teknologioiden yhdistämistä työssäni</p>	<p>Tutustun digitaalisten ja muiden teknologioiden mahdollisuuksiin omassa työskentelyssäni</p>		<p>Opin hyödyntämään erilaisia tiedonhankinnan tapoja työskentelyssäni</p>	<p>Käytän materiaaleja ja välineitä tarkoituksenmukaisesti ja valitsen asianmukaisia työtapoja</p> <p>Harjaannun hyödyntämään mediaympäristöjä työskentelyssäni</p>

TEEMAOPINNOT – Syvennän osaamistani käsityössä vahvuuksieni ja kiinnostukseni mukaan ja käsityö kuuluu elämääni
200 h

<p>Teemaopintojen tarkoituksena on yhteisissä opinnoissa hankkimien taitojen laajentaminen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaisuus, resurssit, paikallisuus ja ajankohdaiset ilmiöt. Opintojen aikana tutustutaan myös teknologiaan ja muotoiluun sekä tarkastellaan käsityötä yhteiskunnallisena, kulttuurisena ja monitieteisenä ilmiönä. Lähtökohtana ovat oppilaalle merkitykselliset ilmiöt ja henkilökohtaiset kokemukset, näkökulmana esteettisyys, eettisyys ja ekologisuus.</p>	<p>Teemaopinnoissa tuotetaan tuotteita, teoksia ja palveluita yksin ja yhdessä sekä itselle ja toisille.</p> <p><i>Tuotteissa</i> perustan luovat käytettävyys ja tarkoituksenmukaiset materiaalit. <i>Teoksissa</i> materiaalit ja tekniikat toimivat ilmaisun välineinä. <i>Palveluissa</i> tekeminen ilmenee osallisuutena, yhteisöllisyytenä ja hyvinvointina. <i>Muotoilua</i> tarkastellaan kokonaisvaltaiseen tuottamiseen liittyvänä toimintana, <i>teknologiaa</i> tekemisen ja ilmaisun välineenä.</p>	
<p><i>Taidot ja muotoilu</i> – tavoitteena: * ohjata syventämään kädentaitoja sekä materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta * vahvistaa omaa ilmaisua uusilla taidoilla * kannustaa havainnoimaan omaa ympäristöä ja pohtimaan ratkaisuja arjen elinympäristön haasteille * kehittää kykyä hallita omaa käsityöprosessia työskentelyssään</p> <p><i>Yhteiskunta ja kulttuuri</i> – tavoitteena: * syventää käsityökulttuurin tuntemusta ja ohjata käsityökulttuurin havainnointiin * rohkaista omannäköisiin, eettisesti kestäviin valintoihin * kannustaa osallistumaan käsityön elävän kulttuuriperinnön kehittämiseen * ohjata pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutuksia tuotteen laatuun ja elinkaareen sekä ympäristöön * tutustua paikalliseen käsityöryrittäjyyteen ja yritystoimintaan</p>	<p>Tarkastelunäkökulmat</p> <p><i>Pukeutuminen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * identiteetin muotoutuminen ja yhteisöön kuuluminen * vaate- ja tekstiilitekniikka * muoti-ilmiöt * fysiologia, eri kulttuurit 	<p><i>Palveluympäristöt</i></p> <p>Palveluympäristö mukana kaikissa periodeissa läpäisyperiaatteella</p> <ul style="list-style-type: none"> * hyvinvointi * kokemuksellisuus * asiakaslähtöisyys * yrittäjyys * Osallistava ryhmätyöskentely * Hyvinvointia tuottava * Kokemuksellisuutta hyödyntävä * Asiakaslähtöisyyttä parantava * Yrittäjämäistä asennetta lisäävä, voimaannuttava
<p><i>Taiteiden ja tieteiden välisyys</i> – tavoitteena: * ohjata näkemään käsityö monitaiteisena ja -tieteisenä ilmiönä sekä hyödyntämään sitä omassa työskentelyssä * kannustaa hyödyntämään kestävä kehityksen ja kiertotalouden näkökulmia omassa toiminnassa * innostaa yhteisölliseen kekseliäisyyteen * rohkaista visioimaan uutta, ennen näkemätöntä ja rakentamaan näkyväksi käsityöksi</p>	<p><i>Esine- ja tekstiiliympäristöt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * asuminen * toiminnallisuus * teknologia * muotoilu * muoti-ilmiöt * eri kulttuurit 	<p><i>Rakennetut ja luonnonympäristöt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * osallisuus * yhteisöllisyys * hyvinvointi ja viihtyvyys

TEEMAOPINNOT / OPINTOKOKONAISUUS 3
PERIODIT 5-8

	TAVOITTEET			SISÄLLÖT			
TEEMA- OPINNOT	taidot ja muotoilu	yhteiskunta ja kulttuuri	taiteiden ja tieteiden välisyys	pukeutuminen	esine- ja tekstiili- ympäristöt	palveluympäristöt	rakennetut ja luon- nonympäristöt
PERIODIT 5-8	<p>Havainnoin ympäristöäni ja osaan ilmaista itseäni käsityön keinoin</p> <p>Hallitsen käsityöprosessiani ja osaan tehdä omia ratkaisuja etenemisessä</p> <p>Hyödynnän ja syvennän taitojani ja tietojani monipuolisesti sekä kiinnitän huomiota työni laatuun, viimeistelyyn ja elinkaareen</p>	<p>Syvennän käsityökulttuurin tuntemustani</p> <p>Osallistun rohkeasti käsityön kulttuuriperinnön elävään ja uudenlaiseen kehittämiseen</p> <p>Pohdin ja ymmärrän omien valintojen merkityksen tuotteen laatuun, elinkaareen ja ympäristöön</p> <p>Tutustun käsityöläisyyteen ja yritystoimintaan paikallisesti tai alueellisesti</p>	<p>Ymmärrän käsityön monitaiteisena ja –tieteisenä ilmiönä</p> <p>Laajennan tuntemustani käsityötaiteesta</p> <p>Osaan työskennellä yhdessä toisten kanssa ja ilmaista itseäni rohkeasti ja uutta luoden</p>	<p>Tiedän ja ymmärrän pukeutumisen merkityksen identiteetin muotoutumisessa ja osaan soveltaa sitä tuotteisani.</p> <p>Ymmärrän ja osaan hyödyntää teknologiaa ja fysiologiaa pukeutumisen suunnittelussa ja toteuttamisessa</p>	<p>Esine- ja tekstiiliympäristöissä pohdin omaa toimintaani eetisyyden, esteettisyyden ja ekologisten arvojen näkökulmasta</p> <p>Ymmärrän ja osaan hyvän muotoilun merkityksen kokonaisvaltaiseen tuottamiseen kuuluvana toimintana</p>	<p>Ymmärrän hyvinvoinnin, kokemuksellisuuden ja asiakaslähtöisyyden merkityksen palveluympäristöissä</p> <p>Osaan suunnitella ja toteuttaa yksin tai ryhmätyönä palveluympäristöön liittyvän pienimuotoisen projektin tai palvelun</p>	<p>Ymmärrän osallisuuden, yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja viihtyvyyden merkityksen sekä rakennettujen ympäristöjen suunnittelussa ja muotoilussa</p> <p>Osaan suunnitella ja toteuttaa yksin tai ryhmätyönä rakennettuihin tai luonnonympäristöön liittyvän tuotteen</p>
				Ymmärrän käytettävyyden ja tarkoituksenmukaisten materiaalien merkityksen käsityölliselle tekemiselle	Hyödynnän ja syvennän osaamistani tarkoituksenmukaisten työtapojen ja materiaalien käytössä	Osaan ja hyödynnän teknologiaa ja muotoilua palveluympäristössä	Osaan ja hyödynnän teknologiaa ja muotoilua ympäristöön liittyvässä toiminnassa

Teemaopintojen opintokokonaisuus 3 sisältää lukuvuosittain vaihtuvia periodiopintoja, jotka syventävät ja laajentavat oppilaan yhteisissä opinnoissa hankittuja taitoja.

<p>MINÄ JA TEKSTIILIT YMPÄRISTÖSSÄNI 45 h Suunnitteluprosessi (ideointi, luonnostelu, kokeilut, tekniikka, materiaalit, valinta) Sisustustuote/teos, vaate, asuste, koriste Tuotesuunnittelu, käytettävyys, muotoilu Tekstiilimateriaalit, kierrätysmateriaalit, materiaalien yhdistely Viimeistelyt, käyttö Taiteidenvälisyys ja kulttuuriperintö</p>	<p>TAITEIDENVÄLISYYS 45 h Nykyaide Media ja muu teknologia, robotiikka, mekaniikka Opiston taiteiden väliset yhteisprojektit Yhteisöllinen kekseliäisyys Erilaisten materiaalien vapaa ja monipuolinen käyttö</p>
<p>MUOTOILU 45 h Suunnitteluprosessi (luonnostelu, hahmomalli, prototyyppi, valmis tuote) Esinemuotoilu Graafinen suunnittelu, pakkausmuotoilu Tekstiilisuunnittelu Käytettävyys Muotoiltavat materiaalit: keramiikka, huopa, tekstiili, paperi, kierrätys ym. Muotoilun lähtökohtia: luonnontuntemus ja kulttuuriperintö</p>	<p>PORTFOLIO 10 h Sanallinen ja/tai kuvallinen esitys sisältäen itsearviointia Dokumentointi teemaopintojen periodista Voi olla opettajan ohjeistama itsenäinen työskentely</p>
<p>ARKKITEHTUURI JA YMPÄRISTÖ 45 h Kaupunkisuunnittelu Luonnonympäristöjen ja rakennettujen ympäristöjen tarkastelu Arkkitehtuurin historia Ympäristötaide Pienoismallit, kolmiulotteinen rakentelu Yhteistyöprojektit, ryhmätyöskentely, moniaistisuus</p>	

Liite 9. Musiikin opintokokonaisuuksien tarkemmat sisällöt

Musiikin yhteiset opinnot

Laajuus 300 t (5 lukuvuotta)

Oppilaan oman työn osuus on 60 tuntia sisältäen harjoittelua, matineat ja itsearviointia.

Musiikki 1:

Laajuus 100 t (lukuvuodet 1-2)

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opinnot:

Instrumenttiopinnot 1-2: 40 tuntia opetusta sekä 20 tuntia omaa työtä

Musiikin hahmottaminen 1-2: 40 t opetusta

Tavoitteet:

Oppilaan valitseman instrumentin soiton perustekniikan alkeiden omaksuminen ja yhteismusisoinnin aloittaminen. Ohjataan oppilasta hyviin harjoittelutapoihin. Tarjotaan oppilaalle tilaisuuksia esiintymisen harjoitteluun ja positiivisiin esiintymiskokemuksiin.

Ohjataan oppilas hahmottamaan musiikin perusteita erityisesti laulamisen ja yhteismusisoinnin avulla.

Sisällöt:

30 yksilöoppituntia (30 min.) lukuvuodessa oman instrumentin opetusta

Musiikin hahmottamisen ryhmäopetusta 20 tuntia lukuvuodessa 45 minuutin oppitunnin puitteissa tai soittotunnin yhteyteen järjestettynä yksilö- tai pariopetuksena.

Sisältyy yhteismusisointia

Matineat ja muut mahdolliset esiintymiset

Oppilaan itsenäistä harjoittelua

Musiikki 2

Laajuus 200 t (lukuvuodet 3-5)

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opinnot:

Instrumenttiopinnot 3-5: opetusta 60 tuntia sekä omaa työtä 30 t

Musiikin hahmottaminen 3-5: opetusta 90 t

Yhteismusisointiprojekti 1: opetusta 20 t

Itsearviointi (oman työn tuntien puitteissa)

Tavoitteet:

Oppilaan valitseman instrumentin perustaitojen omaksuminen ja yhteismusisoinnin taitojen kehittäminen. Ohjataan oppilasta omaksumaan hyviä harjoittelutapoja ja harjoittelemaan säännöllisesti. Tarjotaan oppilaalle tilaisuuksia esiintymisen harjoitteluun ja ohjataan oppilasta onnistumaan esiintymisessä. Tutustutaan useampaan musiikinlajiin.

Oppilas saa monipuolisia yhteismusisoinnin kokemuksia ja kehittää yhteismusisointitaitojaan. Sovelletaan erilaisia yhteismusisointikäytäntöjä. Oppilas oppii hahmottamaan musiikin perusteita laulamisen, kuuntelun ja yhteismusisoinnin kautta voidakseen aktiivisesti soveltaa omaksumaansa musiikin luku- ja kirjoitustaitoa.

Oppilas hahmottaa omia opintotavoitteita ja oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja asetettuja tavoitteita

Sisällöt:

30 yksilöoppituntia (30 min.) lukuvuodessa oman instrumentin opetusta

30 ryhmäoppituntia lukuvuodessa (45 minuutin oppitunti) musiikin hahmottamisen opetusta

Sisältyy yhteismusisointia

Matineat ja muut mahdolliset esiintymiset

Oppilaan itsenäistä harjoittelua

Oppilaan itsearviointia

Yhteismusisointiprojekti 1: 20 t (sekä omaa työtä 10 t)

Tavoitteet:

Musisointi isommassa ryhmässä, yhteismusisointitaitojen kehittäminen. Sovelletaan erilaisia yhteismusisointikäytäntöjä. Projekti voi sisältää taiteenvälisyyttä.

Sisältö:

Oppilas osallistuu projektiin 3.-5. lukuvuoden aikana

Musiikin teemaopinnot

Laajuus 200 t (3 lukuvuotta)

Oppilaan oman työn osuus on teemaopinnoissa 40 tuntia. Niihin sisältyy omaa harjoittelua, matineat sekä itsearviointia

Musiikki 3

Laajuus 200 t

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opinnot:

Instrumenttiopinnot 6-8: opetusta 60 t sekä omaa työtä 30 t

Yhteismusisointiprojekti 2: 20 t

Itsearviointi

Vapaavalintaisia opintoja Opetusta 80 tuntia sekä omaa työtä 10 t

- Musiikin hahmottaminen 6
- Musiikin hahmottaminen 7: säveltäminen ja sovittaminen
- Yhteismusisointikurseja
- Musiikin teknologia
- Kuoro
- Orkesteri
- Toisen taiteen opintoja

Tavoitteet:

Ohjata oppilasta kehittämään instrumentti- ja yhteismusisointitaitojaan oman kiinnostuksensa mukaisesti. Tukea oppilaan säännöllistä harjoittelua ja kehittää sitä itsenäisemmäksi. Ohjata oppilasta elävään musiikilliseen ilmaisuun. Antaa myönteisiä kokemuksia yhteismusisoinnista erilaisissa kokoonpanoissa ja tilanteissa.

Antaa mahdollisuus valita erilaisia opintoja omien painotusten pohjalta: syventää musiikin hahmottamiseen liittyviä perusteita, opetella säveltämistä, tutustua musiikin teknologisiin sovelluksiin, osallistua musisointiin kuorossa tai orkesterissa tai laajentaa opintoja toisen taiteenalan puolelle.

Sisällöt: lukuvuodet 6-8 (pääsääntöisesti)

30 yksilöoppituntia (30 min.) lukuvuodessa oman instrumentin opetusta

30 ryhmäoppituntia lukuvuodessa (45 minuutin oppitunti) valinnaisen musiikin hahmottamisen opetusta

Sisältyy yhteismusisointia

Valinnaisia opintoja: musiikin hahmottamisen ohella ohjausta säveltämiseen, sovittamiseen ja improvisointiin, musiikin teknologiaan sekä mahdollisuus valita ryhmässä musisointia eri muodoissa tai laajentaa opintoja toisen taiteen puolelle

Matineat ja muut mahdolliset esiintymiset

Oppilaan itsenäistä harjoittelua

Oppilaan itsearviointia ja vertaisarviointia

Yhteismusisointiprojekti 2: 20 t

Tavoitteet:

Musisointi isommassa ryhmässä, yhteismusisointitaitojen kehittäminen. Sovelletaan erilaisia yhteismusisointikäytäntöjä. Projekti sisältää taiteenvälisyyttä.

Sisältö:

Oppilas osallistuu yhteismusisointiprojektiin teemaopintojen aikana

Opetuksen määrä lukuvuosittain

1. vuosi:

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 20 t musiikin hahmottamisen opetusta

2. vuosi

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 20 t musiikin hahmottamisen opetusta

3. vuosi

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 30 t ryhmäopetusta (musiikin hahmottaminen)

4. vuosi

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 30 t ryhmäopetusta (musiikin hahmottaminen)
+ 20 t ryhmäopetusta (yhteismusisointiprojekti)

5. vuosi

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 30 t ryhmäopetusta (musiikin hahmottaminen)

6. vuosi

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 30 t ryhmäopetusta (vapaavalintaisia opintoja)

7. vuosi

-20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 30 t ryhmäopetusta (vapaavalintaisia opintoja)
+ 20 t ryhmäopetusta (yhteismusisointiprojekti)

8. vuosi

-oppilas: 20 t yksilöopetusta omassa instrumentissa + 20 t ryhmäopetusta (vapaavalintaisia opintoja)

Opetus lukuvuosittain

1. vuosi: oppilas n. 7-9-vuotias

Instrumenttiopinnot 1: 20 t

Omaa työtä 10 t (sisältää harjoittelua ja matinean)

Musiikin hahmottaminen 1: 20 t

-Osallistuminen musiikin hahmottamisen tunneille laulamisen ja yhteismusisoinnin osalta

2. vuosi

Instrumenttiopinnot 2: 20 t

Omaa työtä 10 t (sisältää harjoittelua ja matinean)

Musiikin hahmottaminen 2: 20 t

-Osallistuminen musiikin hahmottamisen tunneille laulamisen ja yhteismusisoinnin osalta

3. vuosi

Instrumenttiopinnot 3: 20 t

Omaa työtä 10 t (sisältää harjoittelua, matinean ja itsearviointia)

Musiikin hahmottaminen 3: 30 tuntia

-säveltapailu- ja musiikin teoriaa yhteismusisointia painottaen: laulaen ja soittaen sekä kuunnellen ja kirjoittaen

4. vuosi

Instrumenttiopinnot 4: 20 t

Omaa työtä 20 t (sisältäen matinean ja itsearviointia ja valmistautumista yhteismusisointiprojektiin)

Musiikin hahmottaminen 4: 30 tuntia
Yhteismusisointiprojekti 20 tuntia (tai 3. tai 5. vuosi)

5. vuosi

Instrumenttiopinnot 5: 20 t
Omaa työtä 10 t (sisältäen matinean ja itsearviointin)
Musiikin hahmottaminen 5: 30 tuntia

6. vuosi

Instrumenttiopinnot 6: 20 t
Omaa työtä 10 t (sisältäen matinean ja itsearviointin)
Vapaavalintaisia opintoja 30 t: esim. Musiikin hahmottaminen 6 tai muu ryhmäopetus

7. vuosi

Instrumenttiopinnot 7: 20 t
Omaa työtä 20 t (sisältäen matinean ja itsearviointin sekä valmistautumista yhteismusisointiprojektiin)
Vapaavalintaisia opintoja 30 t: esim. Muha 7 tai muu ryhmäopetus
Yhteissoittoprojekti 20 t (tai 6. tai 8. vuosi)

8. vuosi (oppilas n. 15-16-v.)

Instrumenttiopinnot 8: 20 t
Omaa työtä 10 t (sisältäen matinean ja itsearviointin)
Vapaavalintaisia opintoja 20 tuntia: esim. musiikin teknologia, yhteismusisointikurssi, kuoro tai muun taiteenalan opintoja

Liite 10. Musiikin opintosisällöt soittimittain

Musiikin hahmottamisen oppisisällöt

PIANO

Pianonsoiton opetus on kerran viikossa tapahtuvaa yksilöopetusta. Opetustunnin pituus on 30min. Opetuskertoja on syksyllä 15 ja keväällä 15. Opiskelu on pitkäjänteistä, ja tasolta toiselle etenevää, kuitenkin oppilaan edellytykset ja kiinnostuksen kohteet huomioon ottaen. Opetuksen tulee olla oppilaslähtöistä, mutta tukea oppilaan mahdollisuutta kehittyä ja kehittää omia taitojaan aina eteenpäin. Opetuksen tulee ottaa huomioon oppilaan edellytykset ja kiinnostuksen kohteet.

Opetukseen sisältyy yhteismusisointia. Yhteismusisoinnin laajuus ja toteutustapa voivat vaihdella, ja on mahdollista, että jollain opetuskerralla opiskellaan vain yhteismusisointia.

Esiintyminen, ja sen harjoittelu ovat myös osa opiskelua. Vuosittain järjestetään julkinen konsertti – matinea. Matineaan osallistuminen on suositeltavaa, ja se voi korvata yhden opetuskerran. Opettajan tehtävä on valmistaa oppilas esiintymiseen hyvin, ja ohjata oppilasta niin, että hänellä on hyvät mahdollisuudet onnistua esiintymisessään niin, että siitä jää hänelle hyvä ja positiivinen kokemus, onnistumisen kokemus. Esiintyminen tulisi olla luonteva osa soitonopiskelua.

Yhteiset opinnot

MUSIIKKI 1

Soitinopinnot 1

Tutustumista pianonsoiton alkeisiin, ja yhteismusisointiin sekä nuotinlukuun. Yhteismusisointia opettajan järjestämällä tavalla. Yhteismusisointi voi tapahtua myös opettajan kanssa. Oppilasta kannustetaan myös laulamaan osana musisointia.

Oppilasta ohjataan hyvien harjoittelun tapojen ja käytänteiden omaksumiseen. Oppilasta tuetaan ja rohkaistaan esiintymään/esiintymisessä alusta saakka. (Materiaalina esim. Pianon Avain Aapinen)

Soitinopinnot 2

Pianonsoiton alkeiden syventämistä, sekä taitojen kehittämistä. Nuotinluvun sujuvoittamista. Yhteismusisointia opettajan järjestämällä tavalla. Edelleen ohjataan oppilasta hyviin harjoittelutapoihin ja käytänteisiin. Oppilasta tuetaan ja rohkaistaan esiintymään/esiintymisessä. (Materiaalina esim. Pianon Avain Aapinen Ohjelmisto ja/tai Pianon Avain 1 + ohjelmisto)

MUSIIKKI 2

Soitinopinnot 3

Ohjelmiston monipuolistamista ja laajentamista, sekä tutustumista musiikin eri tyyleihin ja aika-kausiin musiikin ja kappaleiden johdattamana. Yhteismusisointia opettajan järjestämällä tavalla. Oppilaan harjoittelua tuetaan edelleen, ja harjoittelua ohjataan itsenäisempään suuntaan. Oppilasta tuetaan ja rohkaistaan esiintymään/esiintymisessä. (Materiaalina esim. Pianon avain 1 + ohjelmisto, Suomalainen pianokoulu 1 + ohjelmisto tai VIVO 1 tai 2)

Soitinopinnot 4

Musiikin eri tyyleihin ja aikakausiin tutustumista enemmän tietoisesti. Eri tyylisten kappaleiden soittamista. Etydien ja etydin tyylisten kappaleiden soittamista. Yhteismusisointia opettajan järjestämällä tavalla. Vapaaseen säestykseen tutustumista oppilaan mieltymys ja kiinnostus huomioiden. Oppilasta tuetaan ja rohkaistaan esiintymään/esiintymisessä. Muistutellaan kotiharjoittelun merkityksestä sekä ohjataan siinä edelleen tarvittaessa.

Soitinopinnot 5

Edelleen rikastuva ohjelmisto, sopivia haasteita. Vapaata säestystä (sointumerkeistä soittoa ja eri säestystyylejä) oppilaan kiinnostuksen ja mieltymyksen mukaan sekä monipuolista yhteismusisointia. Oppilasta tuetaan ja rohkaistaan esiintymään/esiintymisessä. Muistutellaan kotiharjoittelun merkityksestä, sekä ohjataan siinä edelleen tarvittaessa. Perustekniikan vakiintuessa ohjelmistossa voidaan siirtää jo seuraavalle tasolle (perustaso 2:sta vastaava ohjelmisto ja soittotekniikka).

Teemaopinnot

MUSIIKKI 3

Soitinopinnot 6

Ohjelmiston kartuttaminen edelleen. Riittäviä ja sopivia haasteita. Yhteismusisointia. Harjoittelua tuetaan edelleen, ja ohjataan itsenäisempään suuntaan. Oppilasta tuetaan ja rohkaistaan esiintymään/esiintymisessä. Muistutellaan kotiharjoittelun merkityksestä, sekä ohjataan siinä edelleen tarvittaessa. Oppilaan musiikilliset kiinnostuksen kohteet voidaan ottaa lisääntyvästi huomioon osana opetusta soittamisen perustekniikan ja musiikin hahmottamisen taitojen vakiintuessa ja kehittyessä. Oppilas voi valita musiikkia monipuolisesta ohjelmistosta, joka sisältää eri tyylejä.

Soitinopinnot 7

Haastavampia kappaleita oppilaan taidot ja motivaatio huomioiden. Tavoitteena iloa tuottava musisointi ja yhteismusisointi. Tuetaan oppilasta kotiharjoittelussa ja rohkaistaan esiintymisessä. Oppilas rohkaistuu myös asettamaan soittamiselle omia tavoitteita. Omien taipumustensa mukaisesti hän voi esimerkiksi vankistaa perustekniikkaansa, kehittyä esiintyjänä ja edetä ohjelmistossa seuraavalle tasolle (perustaso 3:sta vastaava taso) tai hän voi keskittyä laajemmin vapaan säestyksen, improvisoinnin ja oman musiikin tuottamiseen.

Soitinopinnot 8

Edelleen haastavampia kappaleita oppilaan taidot ja motivaatio huomioiden. Tavoitteena edelleen iloa tuottava musisointi ja yhteismusisointi. Tuetaan oppilasta kotiharjoittelussa ja rohkaistaan esiintymisessä. Oppilas saa riittävät soittotekniset ja musiikilliset lähtökohdat itsenäiselle, elinikäiseksi kehittyvälle soittoharrastukselle.

VIULU

Opetus tapahtuu 30 minuutin yksilötunneilla opetussuunnitelman mukaisesti, mutta myös ryhmätyöskentelyä ja yhteismusisointia soveltaen.

YHTEISET OPINNOT

MUSIIKKI 1

Soitinopinnot 1-2

1.-2. vuosi

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- löytää luontevan soittoasennon
- oppii käsien ja sormien asennot ja sormitekniikan
- oppii lukemaan helppoa nuottitekstiä 1. asemassa
- oppii harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä
- oppii soittimensa äänenmuodostusta ja artikulointia
- oppii tarkkailemaan sävelpuhtautta
- oppii tarkkailemaan sointia ja saa valmiuksia mm. seuraaviin:
  - fraseerauksen ja nyansoinnin perusteet
  - jousenkäytön perustekniikka: detaché, martelé, portato, legato, kokojousen hallinta, kielenvaihdot ja jousen nopeuden vaihtelut
  - vasemman käden soittoasentoihin liittyvä perustekniikka: eri sormiryhmittelyt, vasaraliike, kyynärohjaus.
- kykenee tuomaan esiin kappaleen luonnetta ja tunnelmaa
- saa valmiuksia uusien sävellysten oppimiseen
- saa valmiuksia ulkoa soittamiseen ja kuulonvaraiseen oppimiseen
- saa valmiuksia yksinkertaisten musiikillisten rakenteiden hahmottamiseen
- saa ohjausta esiintymiskäyttäytymiseen
- saa kokemusta esiintymistilanteista
- saa valmiuksia yhteismusisointiin ja laulamiseen
- rohkaistuu improvisoimaan ja säveltämään
- kiinnostuu musiikin kuuntelemisesta
- osaa pitää hyvää huolta soittimesta

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.
- Helppoja säestyksellisiä kappaleita ja soolosävellyksiä, jotka edustavat eri tyylejä ja tyylikausia sekä ovat tempoiltaan ja tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Kansanmusiikkia soittaen ja laulaen.

- Prima vista –soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Vapaan säestyksen alkeita alkaen vapailla kielillä.
- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

MUSIIKKI 2

Soitinopinnot 3-5

3.-5. lukuvuosi

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- kehittää nuotinlukutaitoaan
- oppii edelleen harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä
- saa lisää valmiuksia fraseeraukseen sekä teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin
- asemasoiton ja asemanvaihtojen opettelu
- edellisten jousilajien ohella staccaton, sautillé, spiccaton ja ricochetin valmistavia harjoituksia, kielenvaihtoharjoituksia, helppoja harjoituksia huiluäänistä ja kaksoisäänistä, vibration alkeita, vasemman käden rotaation hallintaa asemissa ja kromatiikkaa
- kykenee oppimaan itsenäisesti uusia sävellyksiä
- saa lisää valmiuksia ulkoa oppimiseen sekä kuulonvaraisesti soittamiseen
- kykenee hahmottamaan harjoittelemiensa teosten musiikillisia rakenteita ja kokonaisuuksia
- on saanut kokemusta esiintymistilanteista
- kehittää edelleen valmiuksiaan yhteismusisointiin ja laulamiseen
- improvisoi ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan
- kuuntelee musiikkia ja tutustuu eri tyylikausien musiikkiin sekä kuuntelemalla että soittamalla
- oppii soittimen ilmaisuskaalan laajentamista

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovitettavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.
- Säestyksellisiä teoksia ja soolosävellyksiä, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muoto-rakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Kansanmusiikkia soittaen ja laulaen.
- Prima vista –soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Vapaa säestys.

- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin so-
piessa.

TEEMAOPINNOT

MUSIIKKI 3

Soitinopinnot 6-8

6.-8. lukuvuosi

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- kykenee ylläpitämään ja harjoittamaan soittotaitoaan itsenäisesti
- saa valmiuksia elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- kykenee soittamaan ulkoa ja kuulonvaraisesti
- kykenee hahmottamaan harjoittelemiensa teosten musiikillisia rakenteita ja kokonaisuuksia
- saa lisää valmiuksia mm. seuraaviin: staccato-, spiccato-, sautillé- ja ricochét –jousilajit sekä
- akorditekniikka, kaksoisäännet, huiluaänet, asemanvaihdot ja asemissa soitto, soinnin kehittäminen, virtuositeettiin valmistaminen, vibrato ja korukuviot
- on saanut kokemusta esiintymistilanteista
- ottaa osaa yhteismusisointiin ja kykenee toimimaan ryhmän jäsenenä
- kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia
- improvisoi ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan
- kuuntelee musiikkia, tutustuu oman aikansa musiikkiin sekä suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja seuraa musiikkielämän tapahtumia muun muassa tiedotusvälineiden avulla sekä mahdollisuuksien mukaan elävinä konserttiesityksinä.

SISÄLTÖ

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen sekä kaksoisääniasteikkoja. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.
- Säestyksellisiä teoksia ja soolosävellyksiä, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muoto-
rakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Kansanmusiikkia soittaen ja laulaen.
- Prima vista –soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Vapaa säestys
- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin so-
piessa.

KITARA

Opetus tapahtuu 30 minuutin yksilötunneilla opetussuunnitelman mukaisesti, mutta myös ryhmätyöskentelyä soveltaen.

Opetus sisältää pääsääntöisesti plektransoittotekniikkaa akustisella ja/tai sähkökitaralla. Klassisen kitaran opiskelijat pyritään ohjaamaan laajan opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen. Oppikirjana voidaan käyttää Hal Leonard -kitarakirjasarjaa (1-3).

Yhteiset opinnot

Musiikki 1

1. - 2. vuosi

Soittimeen tutustuminen. Soittoasento, plektran käyttö, kielet ja niiden viritys. Sävelten ja melodioiden opettelu, myös laulun avulla. Ensimmäiset yhteismusisoinnin kokemukset. Musiikin tekemistä/sävellystä. Nuotteihin ja otelautaan tutustumista omilla helpoilla kappaleilla. Vapaat kielet, C-duurin säveliin pohjautuen.

Musiikki 2

3.- 5. vuosi

Tavoitteena osata perusteet sointuotteista ja –kompeista (yleisimmät avosoinnut, kvinttisoinnun käyttöä ja säestämistä. syke esim ”beat”-komppi) sekä melodiasoitosta plektran avulla. Tabulatuurien lukua. Tutustumista barre-otteisiin. Asteikkojen soittoa: duuri ja molli, yhden oktaavin laajuus.

Tutustumista myös sähkökitaraan, vahvistimeen ja sen ominaisuuksiin (särö, efektit ym.).

Tottumista yhteismusisointiin ja esiintymiseen: oppilaiden duettoja, trioja ym.

Tutustumista improvisointiin. Äänien, riffien ja pienten melodioiden jäljittelyä ja kokeilua.

Kitaran huoltoa ja kielten vaihto.

Teemaopinnot

Musiikki 3

6. - 8. vuosi

Kitaransoiton perusteiden laajentamista ja syventämistä. Tavoitteena osata tavallisimmat Barreotteet. Vasemman käden ja oikean käden tekniikan kehittämistä. Asteikkoja.

Valinnaisopinnoissa painotusta oman musiikkimaun tai oman musiikin tekemisen perusteella. Yhteismusisointi vakiintunutta ja esiintyminen luontevaa. Improvisointiharjoituksia yksinkertaisiin sointukulkuihin ja pentatonista blues-asteikkoa hyödyntäen. Improvisointikokeilua myös yhteissoitossa. Oman soiton äänittämistä.

RUMMUT JA LYÖMÄSOITTIMET

Opetus tapahtuu 30 minuutin yksilötunneilla opetussuunnitelman mukaisesti, mutta myös ryhmätyöskentelyä soveltaen.

Rumpujensoiton perustekniikan omaksumisen ohella opiskelija oppii soittamaan rumpunuoteista ja pystyy soittamaan musiikin mukana.

Opetusmateriaalia

Leevi Leppänen – Rokkaavat rummut
 Tommi Rautio – Groove In
 Ted Reed – Syncopation
 Teemu Vuorela – Flam Out!
 George Lawrence Stone – Stick Control
 John Riley – Beyond Bop Drumming

Yhteiset opinnot

Musiikki 1

1. - 2. vuosi

Oppilas tutustuu rumpuihin ja niiden virittämiseen, kunnossapitoon ja huoltamiseen. Oppilas oppii hahmottamaan rytmejä ja niiden notaatiota ja oppii soittotekniikan alkeet. Oppilas saa ensimmäisiä yhteismusisoinnin kokemuksia.

Musiikki 2

3.- 5. vuosi

Oppilas oppii rumpujen perussoittotekniikat sekä peruskompit. Oppilas tutustuu myös muihin lyömäsoittimiin. Tottumista yhteismusisointiin ja esiintymiseen.

Teemaopinnot

Musiikki 3

6. - 8. vuosi

Rumpujen ja mahdollisten muiden lyömäsoitinten perustekniikan harjoittamista. Oman itsenäistyneen soittoharrastuksen mukaisesti valitaan soitettavaa materiaalia ja harjoitettavia soittotekniikoita. Vakiintunutta yhteismusisointia ja esiintymisiä.

SÄHKÖBASSO

Yhteiset opinnot

Oppilas saa instrumenttikohtaista opetusta 30 min/vko. Opetusviikkoja on syksyllä ja keväällä 15 viikkoa, yhteensä 30 opetusviikkoa. Yhteiset opinnot koostuvat instrumenttiopinnoista, joka sisältää omaa työskentelyä, yhteismusisoinnista sekä musiikin hahmottamisesta.

Musiikki 1

Tavoitteet: Tutustuminen sähköbasson perustekniikan hallintaan (virittäminen, sormi- ja plektratekniikka), nuotinluvun alkeisiin (sointumerkit, tabulatuurit), luonnolliseen soi sekä itsenäiseen harjoitteluun tutustuminen. Lisäksi oppilas saa valmiuksia yhteismusisointiin sekä esiintymiskäytänteisiin.

Instrumenttiopinnot 1-2

1. vuosi

- soittimen viritys
- nuotinluvun alkeiden opiskelu soittamalla ja laulamalla
- soittimen perustekniikkaan tutustuminen
- ymmärtää vahvistimen perustoiminnot

2. vuosi

- yksiaänisen melodia soiton perusteet (apuna melodian laulaminen soiton mukana)
- soittimen perustekniikan syventäminen (sormi- ja plektratekniikka, koordinaatio ja sormiharjoitukset)
- yhteismusisoinnin valmiuksien lisääminen (tutustuminen sointumerkkeihin ja tabulatuureihin)

Musiikki 2

Instrumenttiopinnot 3-5

Tavoitteet: Instrumentti opintojen syventäminen, musiikillisten rakenteiden ymmärryksen ja soittimen historian ja keskeisten tyyllilajien lisääminen soittamalla ja laulamalla. Oman harjoittelun, yhdessä soittamisen ja säestämisen taidon lisääminen. Korvakuulon vahvistaminen, erilaisiin riffeihin, rytmijakoihin ja komppirytmieihin tutustuminen.

3. vuosi

- rytmiiikan ymmärryksen lisääminen
- soittimen luonteen ymmärtäminen musiikissa ja rytmiryhmässä
- musiikin rakenteiden ymmärryksen lisääminen
- nuotinluvun taidon syventäminen laulaen ja soittaen

4. vuosi

- helppoja kuuntelu - ja nuotinnustehtäviä korvakuulolta
- eri tyyllilajeihin tutustuminen erilaisten yksinkertaisten riffien avulla (pop,rock) ja aktiivisen musiikinkuuntelun avulla
- duuri- ja mollikolmisointu liikuteltavissa asemissa
- rytmin ymmärryksen lisääminen laulaen ja soittaen (neljäsosa-, kahdeksasosa ja kuudestoistaosanuotit)

5. vuosi

- asteikkojen soittaminen tukien opiskelija perustekniikkaa
- tutustuminen pentatoniseen asteikkoon duurissa laulaen ja soittaen
- oikean ja vasemman käden tekniikan vahvistaminen
- eri tyyllilajeihin tutustuminen soittaen, laulaen ja kuuntelun avulla (blues,soul, funk)

Teemaopinnot

Musiikki 3

Tavoitteet: Instrumenttiopintojen, soitintekniikan ja musiikillisen ymmärryksen lisääminen, hahmottaminen ja omaksuminen soittaen ja laulaen. Yksinkertaisiin improvisaatio sooloihin tutustuminen, yhteismusisoinnin ja taiteiden välisyyden lisääminen. Yhdessä soittamisen ja esiintymiseen valmentaminen sekä soiton ilon ja oman soittamisen vahvistaminen vapaavalinnaisten opintojen kautta.

6. vuosi

- erilaisten komppirytmien syventäminen (4/4, 3/4) ja tutustuminen (6/8, 12/8, 2/4), laulaen ja soittaen
- tutustuminen pentatoniseen asteikkoon mollissa laulaen ja soittaen
- erilaiset sointukulut, kadenssit: I- IV- V, I-VI-IV –V
- erilaisten, yksinkertaisten riffien hallinnan lisääminen
-

7. vuosi

- korvakuulon kehittäminen soittaen ja omien komppirytmien ja riffien kehittäminen
- musiikkiteknologian ymmärryksen lisääminen (vahvistimen vaikutus soitonväriin ect)
- soitintekniikan syventäminen tutustuen eri asteikkoihin (blues-asteikko) sekä rytmikuvioihin
- basson ja rumpujen yhteistyön ymmärtäminen soittaessa

8. vuosi

- soolosoittamiseen tutustuminen, walking bass ja slap bass-tekniikkaan tutustuminen
- tutustuminen avointenkielten kielten käyttöön
- tutustuminen nelisoitujen soittamiseen perusmuodossa
- oman soittimen soundin ja tekniikan lisääminen
- eri tyyllilajien syventäminen kuunnellen, soittaen ja laulaen

Oppikirja esimerkkejä: Hal Leonard –sarjan Bassokoulu 1-3, Petrus Yli-Tepsä: Bassoapinen (2010), Jussi Kinnunen Rockbassotreenejä, Edi Jauhiainen: Aiotko Rock-basistiksi?

MUSIIKIN HAHMOTTAMINEN

Musiikin hahmottamiseen (Muha) liittyvää ryhmäopetusta annetaan Wellamo-opistossa osana musiikin yleistä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Tavoitteena on musiikin luku- ja kirjoitustaitojen perusteiden oppiminen laulaen, lukien ja kirjoittaen erityisesti käytännön musisointia varten.

Lapsilla ja nuorilla on tärkeää aloittaa säveltapailuopetus laulamisen kautta. Laulamiseen voidaan kannustaa myös soitinopintojen ohessa. Näin ryhmätunnille tullessa oppilas on rohkaistunut soveltamaan laulamisen kautta musiikin hahmottamiseen liittyviä, kehittyviä taitojaan.

Musiikin hahmottamisen tunneille tullaan heti opintojen alussa, mutta tuntimäärä, 20 tuntia vuodessa, on pienempi kaksi ensimmäistä vuotta, jolloin oppilas tutustuu erityisesti laulamisen ja kuuntelun kautta musiikin perusteisiin sekä yhteismusisoinnin kautta ryhmätyöskentelyyn. Kolmantena vuonna tuntimäärä, 30 tuntia vuodessa, on suurempi ja teoreettisempaa opetusta voidaan lisätä.

Musiikin hahmottamisen opetuksessa pyritään hyödyntämään yhteismusisointia laulaen ja yhdistäen rytmejä sekä oman soittimen käyttöä. Myös oppilaan omia musiikillisia ideoita kannattaa soveltaa opetuksessa. Erilaisia teknologisia sovelluksia voi myös hyödyntää opetuksessa. Jos perinteisten tasosuoritusten mukaisia opintosisältöjä sovelletaan, voidaan ajatella, että perustaso 1 vastaa Muha 3 ja Muha 4 aikana tehtyjä opintoja, perustaso 2 Muha 5:tä sekä teemaopintojen aikaa, jolloin voidaan myös edetä pidemmälle yksilöllisesti. Toivottavaa on, että opetus sisältäisi muuta kuin vain perinteisiä tutkintovaatimuksia ja että käsitteiden oppiminen tapahtuisi laulamisen ja muun monipuolisen yhteismusisoinnin avulla.

Yhteiset opinnot

Musiikki 1

Muha 1-2

Lukuvuodet 1-2

Säveltapailun ja teorian alkeita: Laulujen kautta opitaan duuri- ja molliasteikkoihin perustuvia melodioita. Kaanonit ja rytmien yhdistäminen lauluihin, musiikkiliikunta ym. Solmisaation käyttö tonaliteetin hahmottamisessa. Nuottien oppiminen laulaen, lukien ja kirjoittaen. Intervalleihin tutustuminen kuuntelemalla ja laulamalla.

Musiikki 2

Lukuvuodet 3-5

Muha 3

Vakiinnutetaan osaamista. Duuri- ja mollisävellajit (aluksi kahteen merkkiin asti). Melodian laulamisen ja rytminluvun harjoittelua. Intervallien hahmottaminen kuuntelemalla ja kirjoittaen. Edelleen yhteismusisointi opetuksen perustana.

Muha 4

Pyritään positiiviseen ja rohkaisevaan laulamiseen, jonka avulla oppilaat harjaantuvat soveltamaan oppimiaan musiikillisia käsitteitä. Tavoitteena ryhmän moniääninen laulu kaanoneiden avulla. Musiikinteorian käsitteet pyritään saamaan haltuun ja aktiiviseen käyttöön. Nuotit ja perusrytmit. Intervallit, duuri- ja mollikolmisoinnut ja asteikot.

Muha 5

Peruskäsitteet ovat ryhmällä hyvin hallussa: Sävellajit (4 merkkiin), intervallit (puhtaat, suuret, pienet) ja asteikot (duuri, molli), kolmisointu: duuri, molli, erilaiset tahtilajit ja rytmit (16-osarytmit). Reaalisoinnut (myös 7-sointu) ja tutustuminen sointuasteisiin. Tärkeimmät oppilaiden tarvitsemat musiikkiterminologian käsitteet. Laajennetaan ja sovelletaan opetettavia käsitteitä myös eri tyyleihin ja oppilaiden omaan musiikkiin tai mielimusiikkiin.

Teemaopinnot

Musiikki 3

Musiikin hahmottaminen on yksi valinnaisaineista.
Lukuvuodet 6-7

Muha 6

Vakiinnutetaan osaamista ja opitaan uutta. Intervallit: ylinousevat ja vähennetyt. Sävellajit, duuri- ja molliasteikot. Kvinttiympyrä. Pentatoninen asteikko ja blues-asteikko. Sointuasteet ja reaalisoinnut: erityisesti pianisteilla ajatellen vapaata säestystä. Rytmit monipuolisesti, myös sidotut 8- ja 16-osat. Trioli. Edelleen laulamisen, solmisaation ja rytmien kautta yhteismusisoinnin avulla syvennetään musiikin hahmottamiseen liittyvää osaamista. Käsitteitä voidaan opetella oppilaiden oman musiikillisen keksinnän kautta ja liittää tähän myös oman soittimen käyttöä apuna.

Muha 7

Laulaminen eri sävellajeissa. Asteikot ja sävellajit sekä sointuasteet reaalisoinnut ymmärretään musisoinnin kannalta. Intervallit osataan laulaa (suuret, pienet, puhtaat) ja tunnistaa ja kirjoittaa (myös vähennetyt ja ylinousevat). Oman soittimen kappaleen nuottikuva hallitaan teoreettisesti ja sitä kyetään analysoimaan (sävellaji, tahtilaji, soinnut, intervallit, rytmit). Kappaleiden rakenteiden ymmärtäminen: Perusmuodot, kappaleen osat. Opetus antaa oppilaalle mahdollisuuksia musiikilliseen keksintään ja kannustaa soveltamaan opittua kaikessa musisoinnissa.

Liite 11. Musiikin Atpon opetussisällöt

Musiikin aikuisten taiteen perusopetus

Yhteiset opinnot

Laajuus 300 t, josta 240 t opetusta + 60 t oppilaan omaa työtä

Opintokokonaisuudet

Yksinlaulu 50 tuntia

Yhtye- ja kuorolaulu 100 tuntia

Musiikin hahmottaminen 40 t

Musiikin tunteminen 30 t

Matineat ja harjoitukset 20 t

Tavoitteet:

Opiskelija saa laulun tekniikkaan, ilmaisuun ja esiintymiseen keskittyvää opetusta ja tutustuu musiikin eri tyylilajeihin. Opetusta annetaan yksilötunneilla ja ryhmäopetuksena. Säännölliset esiintymiset ovat välitavoitteita asetetuille tavoitteille. Musiikin hahmottamiseen ja kuunteluun liittyvät opinnot tukevat ja syventävät lauluopintoja.

Teemaopinnot

Laajuus 200 t, josta 160 t opetusta + 40 t oppilaan omaa työtä

Opintokokonaisuudet

Vapaavalintaiset opinnot 80 t

Esiintymis- ja ryhmäytymisharjoitukset 20 t

Yhtye- ja kuorolaulu 25 t

Loppuproduktio ja siihen liittyvät musiikki- ja teatteriharjoitukset 35 t

Tavoitteet:

Opiskelija asettaa omia tavoitteita opinnoilleen ja voi valita joitakin opintoja omien vahvuuksien mukaan. Opinnot päättyä loppuproduktio, joka on yhteisesitys ja kokoaa yhteen henkilökohtaisen ja yhteisen musiikillisen ilmaisun. Ryhmäytymiseen, esiintymiseen ja ilmaisuun liittyvät opinnot tukevat ja auttavat opiskelijaa päämäärän saavuttamisessa. Musiikin hahmottamiseen ja kuunteluun liittyvät opinnot sekä valinnaiset opinnot laajentavat ja syventävät lauluopintoja.

Opetus lukukausittain**1. lukukausi**

Yksinlaulu 10 tuntia

Yhtye- ja kuorolaulu 25 tuntia

Esiintymis- ja ryhmäytymisharjoitukset 10 tuntia

Musiikkitieto 30 tuntia

Matinea ja harjoitukset 5 tuntia

2. lukukausi

Yksinlaulu 10 t

Yhtye- ja kuorolaulu 25 tuntia

Musiikin hahmottaminen (Musiikin perusteet 1) 40 tuntia

Matinea ja harjoitukset 5 tuntia

3. lukukausi

Yksinlaulu 10 t

Yhtye- ja kuorolaulu 25 t

Vapaavalintaisia teemaopintoja 40 tuntia

Matinea ja harjoitukset 5 tuntia

4. lukukausi

Yksinlaulu 10 t

Yhtye- ja kuorolaulu 25 t

Vapaavalintaisia teemaopintoja 30 t

Loppuproduktion teatteriharjoituksia 10
Matinea ja harjoitukset 5 tuntia

5. lukukausi

Yksinlaulu 10 t

Yhtye - ja kuorolaulu 25 t

Vapaavalintaisia teemaopintoja 10 t

Loppuproduktioharjoitukset 30 t

Loppuproduktio 5 t

Opetussisällöt aineittain

Laulun instrumenttiopinnot

Aikuisten taiteen perusopinnot sisältävät laulunopetusta 30 min/vko. Opetusviikkoja on keväällä ja syksyllä 15, yhteensä 30 opetusviikkoa. Opetuskausi on jaettu viiteen lukuvuoteen, jolloin 500 tunnin laajuus suoritetaan 2,5 vuodessa. Opetuksen lähtökohtana on aina aikuisopiskelija omat äänelliset ja musiikilliset lähtökohdat sekä tavoitteet. Sen lisäksi opetussuunnitelman käytänteissä on suosituksia opetuksen sisällöistä, tavoitteista sekä oppimismenetelmistä. Yksilöopetuksen lisäksi opinnot sisältävät ilmaisu- ja esiintymisvalmennusta, musiikin hahmottamista, musiikin historian opintoja, yhtyelaulua sekä esiintymisiä. 2,5 vuoden opiskelut huipentuvat yhteiseen musiikkiteatteri loppuproduktioon, joka mahdollisesti sisältää laulun esittämisen lisäksi näyttämöllisiä osuuk-
sia.

Tavoitteet:

Viiden lukukauden aikana oppilas perehtyy oman instrumentin tekniseen hallintaan, vahvistaa omaa ääntään, laajentaa äänialaa, oppii harjoittelemaan ja esittämään ohjelmistoa ulkoa niin yksin kuin ryhmässä. Lisäksi oppilas tutustuu eri genreihin, joista hän valmistaa ohjelmistoa esitettäväksi lukukausittain järjestettäviin matineoihin. Genret ovat: maailmamusiikki ja ulkomainen iskelmä, kotimainen iskelmämusiikki, pop/rock, soul/R&B, jazz/blues sekä klassinen musiikki. Näiden eri genrejen avulla oppilas tutustuu ja omaksuu eri tyyli- ja laajuuksien fraseerausta ja äänen käyttöä, ymmärtää rytmikan eroja sekä musiikin muotorakenteita.

Osana laulun opiskelua on vahvasti laulutulkinnan ja esittämisen opiskelua, oppilaan itsenäinen työskentely ja erilaiseen ohjelmistoon tutustuminen.

Yhteiset opinnot

Laulun instrumenttiopinnot 50 t

1-5. lukukausi

1. lukukausi, 10 t

* Omaan äänialaan tutustuminen

* Harjoittelun oppiminen, musiikki materiaalin löytäminen

* Äänen sekä kehon yhteyden ymmärtäminen

* Tutustuminen vähintään yhteen populaarimusiikin genreen (genret lueteltu yllä)

* Yhden laulun valmistamiseen esitettäväksi

2. lukukausi, 10t

- * Ääneen tuottamiseen liittyvän fysiologian ymmärtäminen
- * Terveellisen äänenlaadun tukeminen ja löytäminen
- * Tutustuminen vähintään yhteen populaarimusiikin genreen (genret lueteltu yllä)
- * Yhden laulun valmistamiseen esitettäväksi

3. lukukausi 10t

- * Äänialan laajentaminen erilaisin harjoituksin
- * Äänellisen itsevarmuuden kasvattaminen sekä persoonan oman äänen vahvistaminen
- * Tutustuminen vähintään yhteen populaarimusiikin genreen (genret lueteltu yllä)
- * Yhden laulun valmistamiseen esitettäväksi

4. lukukausi 10t

- * Tyylinmukainen fraseerauksen, soundin, tulkinnan sekä musiikillisen kasvun tukeminen
- * Musiikillisen ymmärryksen lisääntyminen laulamisen avulla
- * Tutustuminen syvemmin musikaali ja musiikkiteatteri musiikin tyylilajeihin ja esittämiseen
- * Laulutulkinnan syventäminen ja harjoittelu
- * Yhden laulun valmistamiseen esitettäväksi

5. lukukausi 10 t

- * Tyylinmukainen fraseerauksen, soundin, tulkinnan sekä musiikillisen kasvun tukeminen
- * Musiikillisen ymmärryksen lisääntyminen laulamisen avulla
- * Tutustuminen syvemmin musikaali ja musiikkiteatteri musiikin tyylilajeihin ja esittämiseen
- * Laulutulkinnan syventäminen ja harjoittelu
- * Yhden laulun valmistamiseen esitettäväksi

OPPIMISMENETELMÄT

- harjoitusten toistaminen, oma harjoittelu sekä oman laulamisen äänittäminen
- oppimistapojen ja omaksumisen huomioiminen opetuksessa: auditiiviset, kinesteettiset, visuaaliset, loogiset ja mielikuvalliset esimerkit harjoituksiin sekä kappaleisiin
- muun materiaalin käyttö: esimerkki kuuntelut, laulamiseen ja rytmikkaan liittyvä kirjallisuus
- oppilaan oman aktiivisuuden korostaminen

Oppimateriaaleja:

Laulutekniikka:

- * Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka (C. Sadolin), kirja tai ladattava APP
- * Rockway verkko-oppimisalusta
- * Koko kroppa laulaa (M. Hapuoja), erityisesti tyylilajeihin tutustuminen
- * Auta ääntäsi (Aalto/Parviainen)
- * Poplaulun arkipäivä (Jutta Annala)
- * The Science of the Singing Voice (Johan Sundberg)
- * The Art of Singing (Jennifer Hamady) Tekniikkaa ilmaisulähtöisesti
- * - M.Sihvo: Terve ääni

Laulutulkinta, improvisointi

- * Acting Songs (D.Brunetti), erityisesti laulutulkintaan tutustuminen
- * Improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen (Keith Johnstone)
- * Scat! Vocal Improvisation Techniques (Bob Stoloff)
- * Thomas Hemsley: Singing and Imagination

Yhtye- ja kuorolaulu

Yhteiset opinnot

Teemaopinnot

Lukukausi 1

Opetus sisältää kuoroäänenuodostusta: rentoutusharjoitukset, venyttelyt, äänenavaus- ja äänenmuodostusharjoitukset. Opiskelijat jaetaan kuoroksi eri ääniin ja he tutustuvat kuorotyöskentelyyn. Ohjelmisto valitaan siten, että se sopii tasoltaan opiskelijoille ja että se voidaan harjoittaa ja esittää lukukauden lopussa matineassa. Opintojen aikana harjoitellaan erityyylisiä kappaleita.

Lukukausi 2-3

Kuorotyöskentelyn ohella opiskelijoita jaetaan myös pienyhtyeisiin, jotka tutustuvat 1-4-äänisiin sovituksiin. Kappaleet valitaan niin, että ne soveltuvat kunkin opiskelijan ja ryhmän ääniresurssien mahdollisuuksiin ja että ne voidaan harjoitella ja esittää lukukauden aikana. Yhtyeet pyritään muodostamaan niin, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus päästä musisoimaan laulamalla toisten kanssa mielekkäästi omaa ilmaisuaan toteuttaen.

Lukukausi 4-5

Viimeisen kahden lukukauden aikana huomio kohdistuu loppuproduktion ohjelmistoon. Musiikki sovitetaan opiskelijaryhmän esitettäväksi erilaisille kokoonpanoille. Kuoro- ja lauluyhtyeopetus keskittyy harjoittamaan loppuproduktion kappaleita. Tässä vaiheessa myös esittämiseen ja mahdolliseen koreografiaan kiinnitetään huomiota ja harjoitukset muuttuvat vähitellen kokonaisvaltaisiksi ja ohjatuiksi esitysharjoituksiksi. Opinnot huipentavassa loppuproduktiossa tuodaan yhteen soolo-, yhtye- ja kuoroesitykset.

Musiikin hahmottaminen ja Musiikin tunteminen (musiikkitieto)

Yhteiset opinnot

Lukukausi 1

Opintojen ensimmäisenä lukukautena musiikin tuntemisen opinnot (eli musiikkitieto) antavat opiskelijoille yleiskatsauksen musiikin historiaan ja tyylikausiiin. Luentotyyppinen opetus esittelee musiikkia soivina näytteinä ja yhdistäen teokset aikaansa. Laulumusiikki on etusijalla, mutta musiikin kehityksestä annetaan kokonaiskuva. Tyylikausien pääpiirteet auttavat hahmottamaan musiikin tyylejä ja muotoja. Tavoitteena on antaa valmiuksia tunnistaa erityyylisiä musiikkia itsenäisemmin ja lisätä motivaatiota tutustua syvemmin musiikin eri teoksiin omakohtaisesti.

Opetuksen huomio on erityisesti laulumusiikissa. Erilaiset tyylit ja populaarimusiikin genret, joita opetuksessa esitellään auttavat opiskelijaa hahmottamaan myös oman lauluopetuksen ohjelmistoa sekä oppilaan tekemiä kappalevalintoja.

Lukukausi 2

Opintojen toisena lukukautena suoritettava musiikin hahmottamisen ensimmäinen opintokokonaisuus vastaa musiikin perusteet 1:tä. Aiemmin Säveltapailun ja musiikinteorian 1/3 nimetty opintopakso sisältää melodian- ja rytmin sekä nuotinluvun hahmottamisen perusteita. Opiskelijat oppivat kirjoittamaan, laulamaan ja tunnistamaan kuulemalla myös sävellajeja, asteikkoja sekä intervaleja

ja kolmisointuja. Opetuksessa käytetään solmisointia tonaalisuuden hahmottamiseen. Oppikirja on esim. Halkosalmi, Heikkilä: Tohtori Toonika.

Teemaopinnot

Lukukausi 3

Opintojen kolmantena lukukautena opiskelijoiden on mahdollista ottaa valinnaisena kurssina musiikin hahmottamisen toinen opintokokonaisuus. Opetus laajentaa musiikin luku- ja kirjoitustaidon perusteita. Melodianlaulamisen ja rytminluvun sekä kuullun musiikin kirjoittamisen osalta edetään pidemmälle. Intervallit, soinnut, asteikot ja sävellajit juurrutetaan syvemmälle. Koska opetus toisaalta kerta edellisen lukukauden sisältöjä laajentaessaan niitä samalla, on opintojakson valitseminen suositeltavaa kaikille opiskelijoille. Oppikirja on esim. Tohtori Toonika.